

ANUL XV
Nr. 2 (506)
Sîmbătă
8 ianuarie
1972
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Eterna goană a torței

De ce am simțit noi, cei ce constituim astăzi **Cenaclul Revistei Luceafărul**, nevoia de a chema printre noi pe Eugen Jebeleanu și Marin Preda, doi dintre marii scriitori români de astăzi, scriitori trecuți însă, în mod hotărît, de vîrsta cîmășieră, deci de nevoia unor atari confruntări? Mi se pare că răspunsul la această întrebare nu este unul cu valoare momentană, ci unul cu o mai largă semnificație psihologică și morală.

Pentru că a fost evident pentru toată lumea că prezența lui Eugen Jebeleanu și Marin Preda printre oamenii tineri a fost mult mai mult decît o simplă întîlnire literară, de mic atelier specios. Toți am simțit valoarea morală inestimabilă a comunicării dintre generații, toți am fost fericiti să recunoaștem în cea primă seară de marți a anului 1972 însemnate pe care le poartă îndeobște momentele de istorie literară.

Eugen Jebeleanu citea poezii din „Parabole păgîne” noua sa carte în curs de apariție. Poeziile mai putuseră fi întîlnite, de-a lungul anilor, prin reviste, dar mica antologie, cu care Eugen Jebeleanu a ținut chipurile tinerilor săi colegi într-o pioasă încremenire, a părut o partitură esențialmente nouă, virginală, în care revolta în contra nedreptății și snalului elogiu al vieții rămin dimensiuni ale unui niciodată-trădat umanism.

Cu greu s-ar putea povesti atmosfera plină de căldură care a domnit printre cei aproape 300 de tineri, în timpul lecturii lui Marin Preda. „Marele singuratic” (noul său roman) este întii de toate un mare necunoscut; cenaclul a salutat cu orgoliu împrejurarea că revistei „Luceafărul”, cenaclului ei, li se cuvina onoarea de a găzdui primele pagini ale romanului pe care îl va publica în curînd marele nostru prozator.

Și iată, după aceste lecturi, parcă reperele noastre sînt mai severe.

Parcă ne vine să fim mai exigenți și mai riguroși. Pretențiile vor fi de acum incolo mai mari, dar izbînzile — în acest cadru — vor fi cu atît mai durabile.

O generație ce s-ar compara mereu cu sine ar eșua lamentabil într-un fel de deshidratare morală.

Nutresc convingerea că în cenaclul nostru s-a creat, de pe acum, acel rodnic complex al apartenenței și continuității, de a cărei adîncă înțelegere depinde mai deapta și mai deslușita statură a tuturor inițiativelor noastre.

Acesta este nu numai cenaclul nostru, ci și cenaclul lui Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Marin Preda.

Și dacă, din 1942 pînă în 1972, de la „Sburătorul” la „Luceafărul” Eugen Jebeleanu și Marin Preda nu au mai citit într-un cenaclu, e cazul să ne amintim, ca pe o constelație de auspicii, fraza cu care încehea E. Lovinescu actul de botez al lui Ion Barbu: „Este eterna goană a torței”. În miinile lui Eugen Jebeleanu și Marin Preda, torța arde viu.

Adrian PĂUNESCU

nichita stănescu

scurtă vorbire

— Vrei să trăiești numai pentru mine și singur și fără umbră, cum fără umbră este cifra unu ?
— Da !
— Dar tu ești dus, dar tu uneori ești aidoma animalelor de cîmp !
— Da. Uneori sînt aidoma animalelor de cîmp.
— Nu uneori, — întotdeauna ești ca un animal de cîmp.
— Da, într-adevăr, întotdeauna sînt ca un animal de cîmp.
— Tu nu ești ca un animal de cîmp, — tu ești chiar un animal de cîmp.
— Mi-e seirbă de tine, dar în același timp mi-e foame de tine și în același timp mi-e și dor de tine. Lasă-mă să-mi fie dor de tine !
— Da. Te las să-mi fie dor de mine.
— Nu, nu poate să-mi fie dor niciodată de un animal de cîmp ; și nici foame nu poate să-mi fie de el ; cel mult aș putea uneori să-l disprețuiesc. Hai, mă lasă să te disprețuiesc ?
— Da. Te las să mă disprețuiesc.
— Am ajuns să vorbesc cu toate animalele ; — mă port de parcă aș fi cosmic ; — de fapt, cine ești tu, bestie ?
— Cine să fiu ? Eu sînt da.

geo bogza

un transatlantic pe atlantic

A fost odată un transatlantic pe Oceanul Atlantic dar el s-a lovit de un gheațar, el era un minunat transatlantic pasagerii au început să-l părăsească.

Și pentru că era un minunat transatlantic pasagerii nu plecau totuși de lingă el, dar el s-a dat mai la o parte, să se scufunde, și să nu-l tragă după el.

4 ianuarie 1972.

Necunoscuții

Zilele acestea am recitat, pentru a nu știu cîtea oară, pe cel mai modern dintre scriitorii pitorești (nici o caznă de limbă la el), ce vedea lumea de tranziție în care s-a născut cu un ochi enorm și exact, pe cel mai contemporan nou, pe Ion Ghica. De la această lectură pot porni, ca de la o răscruce, pe nenumărate căi, tot atîtea teme de meditație. Despre Ghica artistul, despre Ghica istoricul, despre e-vocator, despre pictorul cuvîntului. Aleg însă calea cea mai interesantă, vreau să scriu despre Ghica revoluționarul, despre conspirator.

Pentru că vestitele sale scrisori mustesc de istorie ocultă, așa cum șade bine să fie cartea unui om care a făcut istorie, amestecat în toate, cînd pe față, cînd pe ascuns, care făcea parte din comitetul „Frăției”, societate secretă care în cîțiva ani a ajuns să aibă 50 000 de membri (nu remarcasem pînă la această lectură cifra), într-o țară înapoiată, care avea un milion de locuitori cu totul.

Ce organice idealuri revoluționare au putut determina un asemenea afluz de membri? O țară întreagă în conspirație, aproape noțiune contradictorie, o imensă capacitate de transcendere a intereselor imediate, a limitărilor de clasă, chiar, o fericită imbinare a celui mai fierbinte patriotism cu o largă deschidere a minții spre cultura și miscarea mondială a ideilor. Generația de la 1848 este un model suprem pentru intelectualitatea noastră, un model de potențare activă și colectivă a calităților. Știm cîte ceva din biografiile acestor oameni. Știm cîte ceva din slăbiciunile lor, și tocmai de aceea ne umple de admirație cum s-au depășit împreună, cum suma lor n-a fost decît suma calităților cu care erau înzestrați.

Parcă îi și văd pe tinerii aceia bruneși, întirziind pe străzile Parisului, să plănuiască o țară. Nimeni nu știa și nu putea bănui ce fac ei. Așa cum un secol mai tîrziu, întirziații din metrour parizian în ora de tristețe și gol al ultimului tren — cînd pierzările sînt pierdute și oboșite — nu știau că tînarul anamiț, cu bluză ponosită, ține în spatele osului frunții imaginea virtuală a lui Bien biennou, răscolirea unei părți din lume, un început de istorie pentru istoria unui popor străvechi.

Mă gîndesc la Bălcescu, la Lenin, la Ho Și Min, trecînd necunoscuți prin marile orașe, ei fâuritorii tineri de istorie, înșurubînd continente la marele flux, atingînd suprema realizare.

Pe lingă ei treceau fantomatic echi-paje ale puternicilor găunoși, ale frumuseților uitate ale epocii, spre care inutil se îndreptau privirile.

Alexandru IVASIUC

Poetul și discursul existenței

„Orice convingere e o boală” — iată una dintre... convingerile lui Tristan Tzara, care mai avea și altele (de pildă că „arta nu e serioasă”) și avea și umor („Priviți-mă bine ! / Sînt un idiot, un larsor, un mistificator” etc.) și care delinea DADA („Respectați mișcările. Fugiți de școli” — nu așa îndemnase Cocteau?) drept o „societate anonimă de exploatare a vocabularului”, dînd burghezilor asigurarea că totuși ea „nu e nebunie — nici înfelepciune — nici ironie”. Din comasarea vocabularului și supunerea sa la diferite accelerații („nervii noștri sînt bice în miinile timpului”) au rezultat și poeme. Practicîndu-se o cinematografe a limbajului, Operatorul aglomera imaginile cele mai paradoxale, mototolind cosmosul în toate felurile și chipurile, cu solemnitățile, gîngășile, perplexitatea, armonia și deranjamentele lui genetice și geniale. Criteriul numerelor mari și al vitezei participa la estetica. Dar estetica era negată, în contul altui dogmatism, coafat ingenios și simlînd prin scandal o sete sălbatică de libertate, desi libertatea îi era de prisos: „Il y a encore bien plus de liberté au-delà des mondes où les ponts sont coupés”. Lipsa altceva au-delă: rigoarea. A fost un capital inapreciabil, încăput pe miinile prea multor înșelători, cheluit absolut la întimplare, năiv și damnable.

„Orice convingere e o boală...” Ce lesne se scotea limba la statuii și m-am gîndit la Valéry, ale cărui cuvinte mi s-au părut aproape deținătorii pentru poezii ca Tzara. „Unii — spunea autorul Varietăților — își fac despre poezie o altă de vagă idee, înclît iau acest vag drept ideea însăși de poezie”.

Cotele de Buffon, cum s-a mai spus, scria cu mînuși (dar nu la figurat), iar Flaubert îl admira pentru ceremonial și — desigur! — pentru stil, însă puristul Valéry, fiind vorba de artă, considera că „nu e întotdeauna prea bine să distingi răpănul de patină”, deoarece „în lucru, pentru ca anumite forme să acționeze, să exalte... etc., trebuie să lași pe seama hazardului cîte ceva”. Esențial e să ai și instinctul sau geniul de a pricepe ce. Numai talentul nu ajunge.

În acest sens, poate că Degas avea dreptate: „Arta e falsul”. Însă față de ce? Și care fals? Iată ce difical, ce întortocheat, ce îndelunibil se profilează drumul ridicării realității la ipostaza de artă.

Capodopera poate rezulta și din ceea ce știi să pui, dar mai ales din ceea ce știi să iei din marea sau muntele întreg, din materialul tot, partea de care lipsitești o formă magmatică, pentru a crea altă — ideală, eternă și nezemănătoare — între totul cu nimic, desi seamănă în parte cu elementele unei lumi multitudine.

Cunoașc un poet spaniol (Jose Suarez Carreño) care spunea: „Naroiul nu este un col. I un col trunco, întreg. I Naroiul este un bou mare, I care-i orb”.

Humusul a născut giuvaericele, de cînd există și cît va exista. Ipotetic, el e pîntecul corolei de minuni, care pot și să nu se nască. Însă născîndu-se, o loc din plasma și principiile sale fertile, inconștiente, hrănitoare și pure.

Ion CARAION

(Continuare în pag. 4-a)

Pentru o poezie românească și tocmai de aceea universală

O poezie a acestor locuri, o poezie izvorîtă din realitatea lumii acestei românești, a locului acestuia în care au viețuit și gîndit și năzuit moșii și strămoșii noștri este lucrul cel mai greu de scris.

A scrie Imn, a cînta realitatea arhicunoscută nouă, a scrie despre ceea ce într-un fel sau altul cunoaște toată lumea, este cel mai greu.

A scrie poezie despre realitatea de spirit și viețuirea românească este cel mai greu lucru pentru un poet ; pentru că numai atunci și acolo unde este vorba de o vocație reală și în putere se pune forta acestei probleme.

A scrie o poezie românească, pentru că aceasta este condiția sine qua non pentru a fi universal din și prin acest grai și această lume, însemnă în primul rînd a fi renumțat la tine însuși la acele rîni personale și la acel ego subiectiv și expansiv cu micul tău univers cu viziunile și perspectivele tale, cu ciudătenile tale de mîntuș, a ieși din cercul strîmt al subiectului și descoperirea realității persoanei tale care trăiește în comuniunea celorlalți în aceeași matcă de grai și nădăjduire.

Între problematica subiectivă a ființei mele și problematica persoanei mele este o deosebire ca între psihic și spirit. Psihologia mea poate fi macabră ciudată, confuză și întunecată, dar spiritul meu trebuie să fie limpede clarvăzător, puternic luminos și constructiv.

A scrie despre aceste locuri, despre această realitate românească, despre acești munți și aceste dealuri, despre portul acestor oameni din Maramureș și Moldova, despre aceste sate și așezări cu numele lor de baștină cu numele lor străvechi, a descoperi realitatea ultimă a acestor nume și locuri este cel mai greu lucru pentru că și se cere să le iubesc.

A putea numi cu putere oamenii pe nume și locurile cu semnificația lor străveche spirituală și de viețuire însemnă a-ți descoperi Patria și prin aceasta izvorul cel mai puternic ce poate hrăni cînturile tale.

Mereu ne apar Imnele și odele poetului Pîndar pîlduitoare.

Toți Oamenii vremii arhaice și contemporane din spiritualitatea greacă, satele și locurile de închinare ale acestei lumi apar în aceste Imne.

Însulele și toate zăitările, ritmul naturii flora și sămănăturile, marea și vînturile cu anume bătaia și taina lor înșulătură numai un poet de acolo, al locului putea presimți pătrunde și cunoaște.

Vestite au devenit locurile prin cîntul adoratoriu al poezilor și acolo unde au fost deja poezii și aceștia au descoperit și numit realitatea aceluia loc zădărnice mai pămîm noi ca poezii pe lîrîni. Ceea ce noi putem spune despre un loc descoperit la vremea potrivită de poetul locului este o vagă însemnare dacă nu vanitate.

Nici Delfi, nici Olimpia, nici locul psalmistului nu sînt obiectul Imnului nostru.

Nu există poezii decît al graiului lor și al locului în care li s-a dat să viețuie și gîndească.

Poetul este expresia cea mai intimă a unui topos anumit, a unei tradiții pe care numai el cel născut acolo o poate numi în profunzimea ei.

Dar nu poți scrie poezie românească de durată fără descoperirea realității arhaice românești, realitate păstrată mereu și în primul a graiului acestei limbi. (Să se facă deosebirea între grai și limbă, graiul fiind limba Imnului, limba de taină a omului).

Încotro ne poartă acest grai, ce spiritualitate imbracă, cui s-a dăruit de bună voie acest grai să-l sărbătorească, cărui gînd, cărui lumi venite din afara le-a făcut casă înăuntrul firii noastre însăși spre vedere ?

A putea scrie poezie în aceste locuri în acest grai însemnă a descoperi că numai și numai prin aceste locuri și prin acest grai ca om al locului și al graiului acestuia, poți comunica celorlalți ceva despre realitatea lumii în general.

Poezia este sărbătoreala unui anumit loc cu oamenii și natura și veacurile lui ; ea este expresia sărbătorii părinților și copiilor a dansului și a cîntului locului a odinei și sacralității unui loc și ființelor lui.

Pentru a gusta din taina sărbătorii trebuie tu însuși să sărbătorești cu ceilalți laolaltă, tu însuși să porți acel strai de sărbătoare nepătat și dumnezeiesc și să pășești în ritmul de dragoste și bucurie și nădăjduire cu toată suflarea locului.

Să ne uităm împreună la fresca asta de pe peretele ctitoriei de la Mănăstirea Curtea de Argeș care îl prezintă pe Neagoe Basarab cu Doamna sa Despina și cei șase prunci ai lor !

Cîtă sărbătoare și măreție în port, cîtă slavă a locului, a unui loc din această lume românească, a unui loc din care a plecat Mășterul Manole simbolul unei capodopere de grai și spirit.

Să ne uităm la aceste cuiburi de Har și bucurie, de sărbătoare cosmică ce-o emană și astăzi bisericuțele acestea moldovene ca niște clopote de aur lăstate în inima pădurilor.

Ioan ALEXANDRU

1 ianuarie 1972
București

(Continuare în pag. 2-a)

Imagine parțială a celor 300 de participanți la Cenaclul revistei „Luceafărul”

a patriei cinstire

Țara

Din cer luminile nu s-ar sfii
Ca păsările liber să coboare
Să le-nflorească zborul pe pămînt,
Iubita mea, dacă purtăm
Mereu sub pielea noastră cite-o mamă
Aici plînge prea pur izvorul
Celor ce-am fost și-a celor ce vom fi.
Și pleoapele în pieptul tău cînd mi se-nchid
Ca după lebede înalte porți de apă
De-aici vom urmări pînă tîrziu
Reflexul singelui spre steaua noastră.
Să nu tipăm cînd rînille mai des
Ne vor găsi oscunși în trupuri
Ci să ne lăsăm peste morminte albastre
Din cer arcaut
Ca o ninsoare blîndă.

Iubita mea, acesta-i pămîntul visat.
Diminețile ard lingă stupi de albine
Cocoșul de munte
Încendiază pădurile cu doruri neprihănite
Aici gușă copilariei mele
S-a umplut de cîntece,
Hermine s-au încălzit lingă miinile tale
Aici am învățat să mergem mai întii
Și să arătăm poezia în oameni.

Dan VERONA

Cenaclul revistei

LUCEAFĂRUL

Marți 11 ianuarie 1972, orele 18, la Casa Scriitorilor (Calea Victoriei 115), în cadrul Cenaclului revistei noastre, vor fi supuși discuției Nicolae Brăb Popescu și Teodor Vasilache (versuri) și Oprea Georgescu (proză).

Cenaclul se va bucura și de întîlnirea cu poetul IOAN ALEXANDRU, care va citi din poemele sale.

În paginile 4-5 :

Cele 8 poezii din volumul „Parabole păgîne”, citite de Eugen Jebeleanu la Cenaclul revistei „Luceafărul”.

Întii capitol din romanul „Marele singuratic” de Marin Preda, citit la Cenaclul revistei „Luceafărul”, singurul fragment încredințat de autor cunoașterii publice, înainte de apropiata apariție a cărții.

După cum ați putut vedea și citi, ultimele două pagini ale Luceafărului din săptămâna trecută, cu care s-a încheiat anul, a fost ocupată de o Antologie 1971.

N-ar fi imposibil ca o asemenea plantă, care a crescut exuberant în alte părți, să se cultive și de una din editurile noastre.

Ne gândim la o eventuală carte anuală de cîteva sute de pagini mari, care ar cuprinde o antologie a liricii din anul respectiv, a prozei, a dramaturgiei, a criticii și eseuilor, a traducerilor artistice. Dar ea s-ar putea extinde și ilustrativ, prin planșe, la reproducerea celor mai reușite opere de pictură, grafică, sculptură, care au ieșit la lumină în expozițiile colective sau individuale din anul respectiv.

Ne gândim la o eventuală carte anuală de cîteva sute de pagini mari, care ar cuprinde o antologie a liricii din anul respectiv, a prozei, a dramaturgiei, a criticii și eseuilor, a traducerilor artistice.

Desigur că inițiativa ar cuprinde și dificultăți

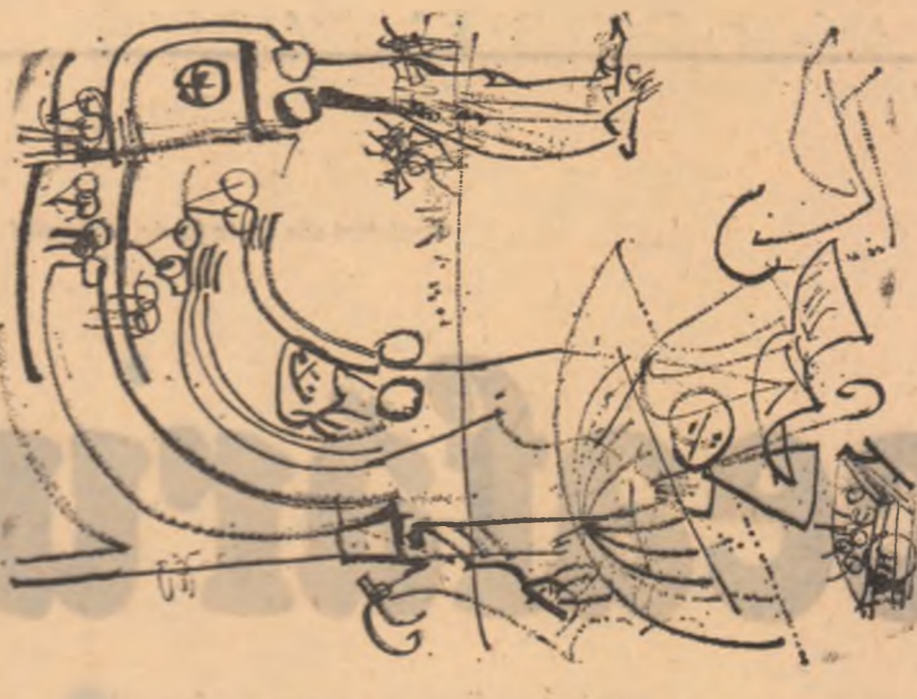
serioase, pe care le-am avut în vedere. O asemenea lucrare anuală nu se poate înfăptui pripit, improvizat și întâmplător.

Inițiativa presupune de asemenea o muncă asiduă și concentrată. După cum am spus, astăzi, la noi, un an de activitate creatoare în diferite domenii cuprinde o arde foarte vastă, care se cere temeinic frământată.

In sfîrșit, a treia dificultate — de fapt prima — ar fi însăși trecerea către realizarea acestei Antologii. Se vor găsi mulți care să spună: „A aruncat și el o vorbă, fiindcă n-a avut de lucru. Asta ne mai trebuie? N-avem destule pe cap?”

Totul a plecat de la amintirea microinformativă a Luceafărului. Ea este macheta planului nostru în mare. Am crezut, de aceea, de cuvîntă, ca tot în această publicăție să comunicăm și urmarea dezvoltată a propriei sale sugestii.

Edgar PAPU

faptele și vorbele

Despre societatea literară

În limbajul curent folosim adesea, cînd vorbim despre literatură, cuvinte luate din sfera alimentară. Spunem, de pildă, că o carte ni s-a părut savuroasă sau indigestă, că un autor are miez și altul e lad; însăși noțiunea de gust implică o asemenea accepție semantică.

Există în literatură o pendulare a gustului, dictată de fenomenul saturației și numai ori de cîndă se înlocuiește să-i ignore reversurile. Imitate de pietora literarilor papagali, nou-titile se transformă cînd în locuri comu-

Încercăm să arăt în articolul trecut că nu e potrivit, într-o discuție despre situația actuală a poeziei europene, invocarea numelor unor poeți ca Dylan Thomas, Saint John Perse, Reverdy, Audubert, etc.

Urmează de aici o depreciere a activității lor în ansamblu sau o neîncredere în valoarea actuală a poeziei lor?

Întrebări, bine înțelese, retorice. Fascinația poemului continuă la distanță de persoana creatorului și de momentul în care s-a petrecut generația lui.

Atunci însă putem considera, la rîndul nostru, dispartia unui Bacovia, a unui Blaga, ori Argeșii, dar un accident nesemnificativ — raportat la puterea încă asimilată a operei lor, la încă acuta ei actualitate.

Nu cu asemenea nume trebuie însă confrunțați poeții români de astăzi, dintre care cei mai mulți sînt încă tineri, iar cei trecuți de maturitate și-au lărgit substanțial opera pînă în ultimii ani.

Ne putem însă întreba dacă o asemenea privire nu duce prin excesivă diferențiere la noi confuzii, dacă precizarea prea strictă a apartenenței temporale nu coboară condiția însăși a poeziei, dacă această echilibrare preocupată nu înseamnă o drămuire meschină a magiei sale puteri?

Actualitatea include perenitatea dar nu se confundă cu ea. A exclude dintr-o discuție despre poezia actuală numele amintite, nu înseamnă să negăm actualitatea lor.

Prind însă astfel lucrurile, discuția inițială și-ar pierde orice sens. Actualitatea literară implică, fără îndoială, această „moștenire de îndemnuri”, funcția ei esențială nu este însă una de alegere și ordonare, ci una de creație.

Actualitatea include perenitatea dar nu se confundă cu ea. A exclude dintr-o discuție despre poezia actuală numele amintite, nu înseamnă să negăm actualitatea lor.

Inscrierea unei opere într-o anumită durată artistică nu presupune, așadar, limitarea efectelor ei, perenitatea recunoscută a poeziei, a artei în genere, nu interzice o siturare istorică.

Și mai intervine ceva. Poezia e fără vîrstă, dar abia după ce autorii înșiși nu mai au vîrstă. O operă încheiată, viabilă chiar, nu poate fi raportată la o operă care se face.

Cîtă vreme ne referim la autori în viață, confruntarea trebuie să țină seama, printre altele, și de criteriul — care nu e biologic cît estetic — al vîrstelor interioare.

Cîtă vreme ne referim la autori în viață, confruntarea trebuie să țină seama, printre altele, și de criteriul — care nu e biologic cît estetic — al vîrstelor interioare.

Dar conceptul de „vîrstă interioară” îl cheamă pe acela de „generație de creație”, pe care l-a definit magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

Magistrul la noi Tudor Vianu, pe care l-am reluat, la rîndul meu, mai demult și care mai are încă — se pare — nevoie să fie redefinit.

umanități

Un critic privilegiat

Un critic aște, sau trebuie să fie, înainte de toate un lector privilegiat. Privilegiat prin darurile înnașcate ale unei vocații, prin cele dobîndite ale unei culturi.

N. Manolescu este prea bine cunoscut, al care a reflectat, precum puștii, asupra artei literare. Unele din temele pe care și le propune în ultimul său volum se referă tocmai la această artă, la metoda lecturii, esențială condiției criticii.

Între altele, în această lucrare, se discută despre metoda lecturii, esențială condiției criticii. În lucrarea lui Wolfflin Principii fundamentale ale artei, descoperim o metodă de citire a artelor plastice, o metodă care — sublinia observatorii — amănunțit și sistematic.

Căci inteligența sa critică, alături de luciditate, deosebit de mare, este o calitate care îi permite să se adreseze la nivelul de conștiință al cititorului, să-l ajute să înțeleagă și să aprecieze.

Un bun critic trebuie să aibă o anumită înclinație spre ceea ce este nou și original. El trebuie să fie capabil să înțeleagă și să aprecieze lucrurile care sunt noi și originale.

Un bun critic trebuie să aibă o anumită înclinație spre ceea ce este nou și original. El trebuie să fie capabil să înțeleagă și să aprecieze lucrurile care sunt noi și originale.

Nicolae BALOTA

Desene de CRISTINEL POPESCU

Dostoevski și naturalismul

Cineva mi-a relatat două spectacole de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

Un spectacol de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

Un spectacol de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

Un spectacol de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

confidențele unui maniac

Dostoievski e tocmai gradul extrem de potențare al rațiunii și al realității. Situațiile limită sînt tocmai stadiul maxim al normalității. Paul Zarifopol a făcut cîndva următoarea admirabilă observație: „Peșteră Dostoievski materialul violent era obiect de exercițiu normal; de aceea expresiile lui erau deosebit de obiectivitate și dramatică și nerăzbită, care minunează pe oricînd cititorul precept și neprevedut.”

Alți scriitori ruși, epigoni ai lui Dostoievski, au fabricat, nu fără talent, „misticism” și „suflet rusesc” cu destulă vîgă pe piața parizană și pe alte nișe: D. Merejkovski și Leonid Andreiev, de ex. au dat o însemnată contribuție în această direcție, (care reprezintă la urma urmei un succedaneu al turismului).

Trebuie totuși amintit (și desul de apăsător) că Dostoievski a fost un scriitor naturalist ca toți marii scriitori ai aceluia epoci. Naturalismul ca scop literar a fost înțeles de el în mod normal, dar marea sa creație artistică a rămas, iar spiritualitatea este și va fi totdeauna fecundă.

Un spectacol de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

Dr. S. CROHMALNICEANU

Mircea MARTIN

Pentru o poezie românească și tocmai de aceea universală

(Urmare din pag. 1)

Ca să nu vorbim despre realitatea unui sat maramureșan cu oamenii și obiceiurile lor și sərbătarea munților cu tot alaiul lor și cerbătarea morților.

Dacă citim doar cu băgare de seamă acest testament al lui Neagoe către Fiul său și dacă am mai avut puterea și bucuria de-a trece și prin alte graiuri și culturi și pe la alte cititorii, vom vedea că puține cărți li pot sta alături.

Vom descoperi aici o fire românească blîndă și înțeleaptă, pașnică și deschisă experienței de spirit a altora o lume care se apără pe sine prin asimilarea iubitoare a celor ce vin și se așază aici o lume dirză și dreaptă în același timp care acționează mereu la vremea potrivită.

Și atunci vom vedea cu alți ochi și bisericuțele de lemn din Maramureș și poarta de la Tirgul Jiu și acest lîm înălțat, Cîntecul Mioarei și această înaltă spiritualitate artă populară și pe Eminescu, Brăncuși, Anghel ori Argeșii.

Un spectacol de teatru văzute în două țări diferite, cu dramaturgi după Dostoievski; unul de cel mai pur naturalism, celălalt însă excepțional, într-o viziune expresionistă și simbolică.

dreaptă cînstire a lumii lui Anton Pann alături, altfel Voiculescu și Argeșii altfel Anghel, altfel Neagoe Basarab.

Acest Cum spunea Goethe rămîne pentru cei mai mulți o taină; blocul de marmură îl au toți doar unii îl pot însușiți, căci nu-i posibilă învățarea fiind vorba de Har și harul este dar. Numai avîndu-l prin exercițiu îl poți perfecționa.

Cum putem filtra în limbaj convingător de lîm și cînt de paletă și melodie această realitate românească ține de cei ce se vor anșa meru în ființa ei pentru înnoire. Și apoi chiar cei anejași nu pot fi niciodată siguri că sînt într-adevăr cit și acolo unde bate ființa vie a acestei realități.

Sigur este că trebuie muncit zi și noapte cu evlavie și răbdare după pilda înalțatelor. Pleoara pentru o poezie universală și tocmai de aceea românească și prin această patriotică în adevărat înțeles al acestui cuvînt (Căci Patrie vine de la Părinte de la realitatea din jurul Părintelui, care ființează un neam, un grai și un loc) nu-i decît descoperirea, după cîțiva ani de studii și călătorii în celelalte mari culturi și locuri ale omenirii, a realității spirituale a neamului nostru înfipt ca o pasăre de foc în stîncile Carpaților răsucite pe verticală a cărui nădăjduire este înalt, expansiunea pe verticală, nu agresivă pe orizontală cî în absolut cum îi stă bine spiritalului adevărat indiferent pe ce topos îi este dat că viețuie pe fața pămîntului.

AI. PALEOLOGU

Poezii din volumul parabole păgâne

de Eugen Jebeleanu

Arhimede

Și să mă duc la mine să mă culc
să mă întind în pat să stau culcat
să stau culcat și să nu pot să dorm

Să mă gândesc, la o coexistență
în're pământu'n flăcări și'ntr-o mare
să mă gândesc la Europa și
la celelalte continente, și
că mult mai bine ar fi fost să fiu
născut acum vre-o două mii de ani
când ceea ce există nu era
și frânt de oboseală să încerc
să fac din mine, cel sfârmat, un cerc...

Rugăciune

Tatăl nostru carele ești în ceruri
coboară, dacă ești, pe pământ
și oprește viforul mortii
și fă din căști pălării
și mingie fetele mortilor
păstrându-i în viață pe rii
și stai prinzre noi de ni-estă tată,
din singele scurs făcînd via
și fă din oricare armată
alamuri civile.

Măsuri

Si moartea care ne umilește
moartea care ne spune ești mărunt
măruntule

ești mare mărețule
și toți sinței ai mei
ehei și ehei

Moartea care în orice chip s-ar arăta
este tot umilitoare
moartea care mă îndeamnă:
privește spre soare
ca să te obișnuiești cu pământul

Cu doi metri de pământ

Amin.

11 octombrie 1968

Nu cu tristețe

Omul acesta nu mă vrea trist
și mă silește să rid —
și cu cât mă silește mai mult,
obrazul meu este mai hîd

Dar el așa vrea și nu altfel
și-mi strecoară între dinții strîbiți o
jloare

și-mi spune: „rizi sau
preță-te în față nepăsătoare”

Și-mi, anină de urechi cercei
și-mi pune pe cap un castron din paie
de soare
și eu strig: „veniți și culegeți ghiociei” —
și gura mi-e strimbată și mare

Hanibal

Nimeni n-avea ceea ce el avea
superba lui trufie
și elefanții
și labele lor sfărîmînd vertebrele
acestor Alpi albiți de spaimă

Calca, de-abia să se audă, peste stînci
și s-azuea în lună, și
nimeni nu mai răzuse trîmbițele
de patră ondulină ale acestor fiare
Și n-au înțins.

15 noiembrie 1968

Radiografia iernii

Scheletul zăpezii pe cîmpuri —
și eu mai departe pe gânduri
printr-atîtea schelele
ale vieților iuți și încete

Plecă dintre noi iarăși unul
și cască în care tot tunul
la fel ca atunci cînd erai
stăpîn al norilor cei
și peste lungi coaste de stele...

Scheletele absentei — ce grele
atîrnă cu cele ale iernii

Și amara zăpadă a perții...

28 martie 1969

Sugrumătorul

...lar celui ce cu pietre
mă va izbi în față.
Îndură-te, stăpîne, și dă-i
pe veci vieață! "

M. EMINESCU

Azi noapte m-am luat de gît —
din mîini făcîndu-mi un colier.
Luna, mîinile-mi luceau moctit,
falangele erau de fier.

Mi-am spus: „Acuma, strînge, hai,
cî nu-i atît de greu cum pare
să te împodobesti chiar tu
c-un stînt colan — și cel mai mare”.

Și-am strîns, și nu cu muțtă milă,
dar pare-mi-se nici de-ajuns,
și-un glas mi se păru că spune:
„Așteaptă. Nu ești încă uns

să porți acest însemn, ce-i sacru,
și are forma sîntei roți.
Cînd o să vină, poate, vremea,
adună mîini, dar de la toți,

și-atunci abia, sorbind minia
și sila cită-i pe pămînt
grumazul tău să fie turnul
cuvintelor, de tine frînt, —

în urma căruia pe chipul
acestui glob s-auzi cum sună
o liniște drept-grăitoare
ca marea, — fără de minciună...*

Convertiri

Cocoșu'n zare-a trîmbițat,
s-a înroșit de cîntec marea.
Nu-i încă zi, dar poți să-ncepi,
poți, Petre, să începi vînzarea,

Ca sfecele de sînge pline
frunți te așteaptă, să le vinzi,
din teacă scoate spada, Petre,
cu teburatele-i oglinzi,

dar nu să aperi, ci cu dînsa
să fulgeri tîdve, să le zbori,
în noaptea care din vînzare
dă hrană puhaivelor cióri.

Apoi încarcă-le-n căruță
și-ascunde sabia sub fin
și du-le-n tîrg și vinde nimbul
martirilor, — pe ei stăpîn.

Și schimbă nimburi pe înele
și fă un joc, cum e la bilci,
și spune c-au pierit atîția,
dar nu de spadă, ci de gîlci.

Și-apoi așează-te la dreapta
prea sîntului, și poți și plînge,
și despre nimbul tău, tu spune
că-i de rubine, nu de sînge.

FLORICA MITROI

Echilibru fulgerător trandafir

Echilibru fulgerător trandafir, înțimă mea
varșă apă, marea sălbatic este; el con-
ține firea și nădăd, deci teatrul este gata,
înrogul de vini se va lupta cu morile otră-
vite și va porni ca o corăbă peste muzică iar
în adîncul oceanului, tîrîna toridă va nădă
osanele ale căror păcate vor fi acoperite de
uitare.

Galaxie naivă

Din capul meu ies eu în fiecare clipă ga-
laxia naivă cu ochii scosi vestmintă al desă-
dejdei colorat de Satana. Un șarpe albastru
sufliă în Hades un roșu tulburat înarog
fără un picior se uită în paradis să vină so-
ritele intuiție să bem din pocălul ridicat la
cer să vină spiritele vizionare să bem din
pocălul ridicat la cer să vină suveranul și
clevnul să bem din pocălul ridicat la cer să
vină să bem din pocălul ridicat la cer dar
să nu vină turmele căci ele nu sînt stăru
îngerești.

Sentiment

Un miel alb dă firea prin lîmfa mea
vestedă, îl urăsc, ochii lui nevinovați, bis-
erică a iadului, galbenă; în miezul ei n-a
scris nimeni, dar tristul ei mister va fi dez-
legat, dar cine reteză hidra și cădărește
pe copetele ei mai iute spre moarte, ca o dă-
năjenj binocuvîntă, irizările mistriei în lode
mutății, în pilni inimii de visător.

Vulcani

Oflia este pentru vulcani consiliul, stă-
re în Oflia. În singele ei zburător, ea este
un castel nou sau vechi Siva aprioric cu in-
fășșare: vestirea lungilor convoade prin o-
trăvuri ce palpă pentru tîdșul trădării se
va face în imagină.

Cerșetoarele apei

Am furat din androacele zeilor o păpușă
încropită din abanos, asemenea unei lăcuș-
te cu lînie de fier am fugit cu ea pe sub
sullarea de muribund a desertului ea pă-
trunde tot mai adînc în mine, așa cum
reata lună pătrunde lava goloasă a echino-
ctului de primăvară; și cum fructe sferice
de aur stau prinse de creanga virilă, turba-
rea mișcături mele face să iasă și să moa-
ră mici goale, lemeuști barbare, cerșetoa-
rele apei.

Oamenii mari au nume de străzi

proverbe

După ce piercără colindători
cu veselia și-apoi aproape a-
runcat; pe usă de prosoacele
mai alios ale lui Marin cel
acump care dădă de neoz că
de ce au fost îngăduți în casă
cînd ei sînt urât și nu pro-
voche, el scriitor mai ales fiind
ca nu cumva să piere cei mici
cu bănușărele sau trăsese
jurdușie. În odăia tîlată vre-
me pușină de ger și de obră-
roșii și glăsur: prosoape se-
lăcă e tăcere încordată și in-
teleptă.

Domnul Parimie lămurii de pe
scaunul său cu apelașă ceva
mai unaltă că anul nu se taie cu
foarfece ca cu colindele (asta
i-a sosit în misă neașteptat, fără
să fie dospită dinainte), ca să-l
începe pe toți. Le-a mai ex-
plicat pe scurt că vremea scapă
prințre crăpături oricît și
tine pumnii de strînji.

Pe urmă, domnul Parimie și
Parimia s-au dus și au așezat
pe tocul ferestrei douăsprezece
foi-clau de ceapă cu pulnă
sare în ele și cu cite o etichetă
lîngă, ca să se știe care lună
e plîntă, care nu, care e radi-
toare sau care secată de toate.
Și o străchiniță cu grîu special.

S-a întors între ceilalți, au

după la gură și de-ale Măgarii și
de-ale paharului. Parimie și-a
bătut pe spinare, așa cum îi
plăcea lui, pe tîră fără veri-
gheță acordată deocamdată. Pa-
rimia, căreia îi spuse și le spu-
se și celorlalți cum că o casă
fără femeie e pusă pe dinăun-
tru și fără de bărbat e pusă
pe dinafară. Și iar numără prin
bătaie ocrotitoare coastele ne-
vestei tinere rîzînd cu: Baba
mea fără parte dintr-o opt.
Ceilalți — cu locuri fixate și
proverbe rîzînd și se hărniciau
cu lîngura și paharul către
gură.

După ce ceasurile și pendula
veche a casei hotărî timpul
părăsit lovindu-se de timpul de
găsit și de întîmpinat, domnul
Parimie se duse la tocul gea-
mului să vadă, prin foile-clau
de ceapă cum stăm cu lunile
anului.

Se întoarse verde și cumpîit
de supărat de acolo. Cineva
mîncase luna lui aprilie. A fost
prima nară cînd Parimie s-a
supărat rău și public și cînd
și-a scos de trei ori pictoarele
din apa sărată bătută în plus
de Parimia.

Își plimba privirile de la u-
nul la altul ca să-l dibăcească
pe hot:
— Asta nu, se opri la Pop
Zăbavă e prea puturos ca s-o
facă. E tilhar dar fură tot de
la el.

— Aștia cam tot pe acolo, îl
îmbrățișă rău cu ochii pe Air-
nie și Eftimie, cei care-si săpau
groapa unul altuia. Se pirau ei
pînă acum.

— Gavrilă e hot da e prost.
Cade pe spate și-și julește na-
sul. De putut s-ar putea, de...
— Marin cel scump dacă s-a

lăcomi: o are băgată or în trăsă
cu țărîțe or în a cu mîlău.
O să-i văz cînd o da să plece.

Nemulțumit, domnul Parimie
se propi bine în scaunul său
apoi:
— Cineva a mîncat sau a fu-
rat o foale de ceapă. Paguba e
mare, acel cineva a mîncat o
jună din viața necăruș. Luna
lui aprilie cînd pică paștele.
Nu să mai aveți paștii anul
asta.

În odăie se arcui iar o făce-
re încordată.

— N-are nimic, o să murii
mai uneri. Alții vreau să vă zic
voia că cîrețele trec dar obra-
mul rămîne sau nu rămîne și că
știut să fie, capul de măgar nu
albește niciodată.

Scuipă în lighean și cîțiva.
cîți putură, au văzut plîndă
cîteva fisii albe de ceapă. Nicu-
nului nu se îndesă să-i arate
greșala sau nebagărea de sea-
mă. Din contră, se căneau să-l
însenineze pe domnul Parimie.

Așa că veniră nite vorbele
la început silnice ale lui Ga-
vrilă care, de cînd furase oul
ca să fure bouul lui Eftimie și
s-aleseese praful, se simțea în-
colțit de priviri. El spuse că a
venit fi-su de la liceu în vacan-
ță și că l-a spus un proverb
parcă spaniolesc cum că mai
toți oamenii mari poartă nume
de străzi. Și cam așa și e, dacă
te gîndești că strada mare de
la oraș se numește bulevardul
Cuza. Știa el, Cuza, cu ocau
lui cu tot, ce nume de stradă
să-și alegă.

Așa că el îl roagă în nume-
le celorlalți, pe Parimie, să pri-
mească, deoarece n-au străzi,
numele uliței pe care stă — Va-
lea Calului.

Domnul Parimie se gîndi,
oțtă și primi.
Paharele scinteiară sus și ru-
binu.

Nicolae VELEA

Poetul și discursul existenței

(Urmare din pag. 1)

Cunosc alt poet spaniol (Miguel Hernandez),
care a privit cum mesteacă moartea cu un utiș
polonic în cioba mormintelor războiului și a
scris îngrozindu-se de perspectiva pieririi a ceea
ce trebuie iubit pe lume:

Bătrînețea în soale
Înima fără stăpîn.
Dragostea fără obiect
Larba, pulberea, colbul
Și tineretul?

În cosciug.

Copacul uscat și singur.
Femeiea cu un trunchi
de vâlvărie pe pot
Ura fără de leac.
Și tineretul?

În cosciug.

Acesta „dragoste fără obiect” e mai pustii-
toare, mai tragică, mai agonică decît orice an-
zieta și angostă decît orice alienare.

Și cunosc al treilea poet spaniol (Blas de Ote-
ra) care jubila în genunchi și lacrimi lîngă tru-
pău magic al poeziei:

Decă am pierdut viața timpului, tot
ce-am risipit, ca un înal, în apă,
decă am pierdut în mărăcișii vocea,
îmi rămîne cuvîntul.

Decă am sufert de foame, de sete și tot
ce era al meu s-a dus și n-a mai rămas nimic,
decă am secerat umbrele în lînie,
îmi rămîne cuvîntul.

Decă am deschis buzele să văd chipul
groznic și pur al patrie mele,
decă am deschis buzele pînă la sfîșiere,
îmi rămîne cuvîntul.

E un talisman, cuvîntul, cu care se schimbă
complicitățile sufletească a pămîntului — și nimă-
nă în alara poeziei nu — este cunoscută suple-
tea enigmatică, suavitatea îndemînare a minunii
lui care încarcă lînga de toate principalele poten-
țialități afective, forțezee și mitului. Pînă în-
tr-altăia, înțit Patrice de la Tour du Pin (de cite
ori se vor mai cita pe lumea aceste memorabile
versuri?) spune: „Tous les pays qui n'ont plus
de légende / Seront condamnés à mourir de
froid...”

Poezii sînt oamenii care trăiesc toată viața
construind cu discreție, anonim, viața altora.
Ceilalți — uneri — știu; altori, nu. Un poet
care spune numa: ce se poate, iar nu și ceea ce
nu se poate (căci prin asta face el revoluție) nu
e nici poet, nici revoluționar. Ori de cite ori un
poet a supărat o societate sau o rezervă de a
istoriei, al a întîrit în proiecte viitorică și so-
cietatea și istoria. Dialectica o illustrează.
„Artistii cei mai subversivi sînt cei care au mai
mult geniu” (Georges Simenon) — ori cu ce se
poate mîndri mult o patrie decît cu piscurile
spiritului său?

Sînt multe lucruri grele pe lume.
Am văzut brate săpînd, cioplînd, spîrgînd pi-
tră, și am săpat, am cioplit, am spart piatră al-
turi de ele.

Am văzut oameni făcînd case, pietruind șo-
sele, asanînd mașini, înalțînd terasamente de
căi ferate ori diguri. Și m-am numărat printre

umbrele liecăreia din mulțimile îndeletnicirilor
pomenite.

Am văzut vagonete împinse pe dedesubtul
munților, galerii întărite cu bușteni sănătoși, per-
foratoare mușcînd filioanele minerului, cerimi
prăbușindu-se, corpuri goale de pe care cergea
în mină apa aciculată împreunîndu-se cu transpi-
rația lor într-o sare intreruptă de bube și ec-
zeme. Și împreună cu ele, alături de acele cor-
puri, am împins vagonete, am cărat bușteni,
m-am încumetat pe suitori, am deblocat rasto-
goale.

Era nu greu, era foarte greu. De cele mai mul-
te ori, de nedescris.

Dar ca să faci omenirea să vîzeze, fără a-i
cere nimic în schimb (căci doar asta e poziția în
univers a poetului autentic), e mult mai greu
decît toate celelalte greuri. Căci toate celelalte
ar fi cu neputință fără vis. O muncă oarbă, ani-
malică, eliptică de ferestre și de memoria teluri-
lor solare, ar prelăce oamenii în termite și în
roboti. Or inteligența omului n-a fost născută
pentru harpoanele acestui naurăgiu.

Dincolo de vorbele de mustrare ori dispreț,
de minimalizare și ocără, de sarcasm și răscoală,
de ștergărească bătere pe umăr și momeli, de
tranzacții și bazonări ale adevărului; dincolo de
omagiile elemere sau de răstîgnirile impecabile,
savante, repetate, — poetul nu e al nimănui în
exclusivitate — pentru că el este al omenirii în-
tregi, chiar fără voia sa, și al tuturor timpurilor,
chiar fără voia timpurilor. O cosmică scară rula-
tă, cu lumina și umbrele, cu întrebările și tăcerile
lumii, se mișcă prin creierul și inima sa distribuînd
ozon, fantezie, soluții altfel decît soluțiile liecă-
reie molecule a energiei de a aștepta încă un
minut, încă o halță, încă un semn: pe acela re-
velator. Poezia e ca un citru bizar. De a aștepta
semnul care poate re-conecta firecare semn, fire-
care speranță, firecare aspirație la colosala tur-
bină a visului, unde apele fierb fascinant și îm-
bibă planeta umană cu iluzia superbă că viața
are un rost, că discursul existenței este — pe lîngă
o jucărie tragică și în afară de numai șanțai,
exploatare, anarhie — și frumusețe, morală, e-
chilibru, muzică, prodigioasă înmugurire a tu-
turor principilor și privilegiilor gîndirii, libertate:

„Dacă arta, reflecta Georges Linze, are nevoie
din timp în timp să-și piardă memoria în schimb
ei este absolut necesar să-și păstreze libertate-
a”.

Există superbe animale sălbatice care nu se
pot îmblîzi. Ori dacă toluși da, superbă lor dis-
pare. Poezia este un soi de oslă de animal. Ea
are însă bina trăsătură și poate fi împușcată
(ca-n cazul celui Federigo Garcia Lorca), trim-
să în exil (ca-n cazul lui Ovidiu și al citiva
încă), arsă pe rug (ca cum s-a întîmplat cu
Giordano Bruno).

Lucrul poeziei — așa de delatant adesea, pus
la colt la butuc sau pe scaunul electric; așa
de fragil înțit lesne tentează pe orice slăboag
să-l ia în deridare și să-i cheme la circ, între bu-
loni, unde se prepară hiaz iellin și se mîncă
semințe — lucrul poeziei, și privilegiul gîndirii, libe-
rtații — este de monstruoasă și dezast e; lucrul
poeziei e daza — la un lac — lăscăntă de in-
expresibilă, de împalpatibilitate, de esențial fără
de care viața ar fi cu neputință chiar decît fără
aer. Căci nu putem numi viață ceea ce n-a ieșit
încă din biologie. Cine nu vîzează moarte.

Tradiția poporului nostru, bogat în talente, n-a
fost niciodată aceea de a obstacula poezii (ce
pustiu țărîm s-ar așterne privirilor fără ei —
plăpînții, nebunii, adorabilii, stîngacii și lanțosii
aceștia care n-au știut niciodată altceva decît să
deam...), iar lucrul nostru, specificul ethosului
romănesc nu primeste abolirea sau intreruperea
moralei sale fundamentale care e dragostea. O
dragoste nu răi obiect, ca în Spania lui Her-
nandez. O dragoste înălțată în patruzeci de mi-
liane de brate, șoptind cu patruzeci de milioane
de buze.

Cu puțină vreme înaintea morții lui, pe André
Maurais l-am citit formulînd: „dacă o națiune
încearcă deliberat să se depărteze de morală tra-
dțională, ea piere”. Perspectiva României își
rezervă alt destin, însă, decît pierrea. Tradițiile
și ethosul contemporaneității intuiesc și știu că
poetul nu este un taxi și nici morală convingerii
a malade, așa cum se distra să enunțe Tristan
Tzara, bindu-i „vinul condamnat”.

Un țaran dacă vine la București, tot țarani caută. Doi înși mai încercară într-o zi să-l vadă pe Niculae Moromete înainte ca acesta să părăsească definitiv satul de lângă Capitală, unde se rugase de mulți ani și unde nimeni din Siliștea nu știa precis ce face.

Cei doi ieșiră din fostul palat regal și o țară la vale pe Calea Victoriei, când unul dintre ei aduse vorba despre băiatul lui Moromete.

— Să fie prost, zise celălalt, tu nici la București nu ești altul, Marmorosblanc. Cum, au trecut chiar alți de mulți ani de atunci? Era un copil! Mă uit la tine, tu, mintea ta o ții în cap doar ca să te strimbi! Eu nu zic că nu ești și asta o socoteală, dar dă-mi voie, te rog, să-ți spun că ajunge omul de se satură de unul care nu știe altceva!

— De ce, Dine? Se putea să fi și murit, chiar dacă era băiat tânăr! Parcă numai bătrînii au dreptul asta?

— La asta aș putea să-ți răspund printr-o simplă negație, zise celălalt. Dar eu consider că e mai bine să intrăm și noi undeva, spre o pildă la „Carul cu bere”, unde am auzit că e plin de silișteni, și să bem și noi o bere...

Marmorosblanc parcă nici nu auzi, se uita înainte, cu șapca lui de vechi ceferist pe cap, și călca agale, cu o expresie de buimăceală pe chip (asta era strîmbătura la care se referea, pesemne, celălalt), ca și când orașul i-ar fi lipsit ceva esențial, care se vădea la fiecare pas iar Marmorosblanc se mira că nimeni nu bagă de seamă. Să fi avut douăzeci de ani șapca lui, aceeași ca pe vremea când venea cu ea la adunările din poiana fierăriei lui Iocan și unde era la fel de tăcut ca și acum. Ceea ce fusese în ea roșu se păstrase în mod ciudat intact, dar cozorocul avea o puderie de plesnituri, nici nu mai știa ce e, iar mușamaua avea culoarea pămîntului.

Celălalt era și el acum atent la altceva, căuta cu privirea un anumit om, mai așa, de-al lor, potrivit să fie întrebat, pe care îl și găsi și îl opri. „Carul cu bere”, unde e, asta voia să știe de la el...

Veniseră în București între sapă și seceră, cei doi, care nu era altul decât Din Vasilescu și care îi făcuse odinioară lui Moromete un cap de humă arsă îl luase pe cel de-al doilea, prietenul său Marmorosblanc în camioneta trimisă să-i încarce sculpturile lui în lemn, pe care un corespondent regional al unui ziar central le semnalase, iar muzeul republican de artă trimisese în fiecare an pe câte cineva să le vadă și să le aducă. Și pe cine lua el să fie martorii isprăvii? Rudele nu sînt martori buni, nu-i crede lumea, și atunci îl luase pe Marmorosblanc, om greu de convins. Numai că Marmorosblanc prea se arăta ca și când nu s-ar fi întimolat nimic deosebit, de data asta, de pildă, intră în fostul palat regal ca într-o circumstanță, cu căciula în cap, și nu scoase o vorbă tot timpul, deși știa că acolo sînt lucrările prietenului său, care se dovediseră că nu erau chiar niste prostii să se joace alții cu ele din moment ce fuseseră aduse într-un palat. Dar așa se întimplă să avem încredere în neîncredătorii, ca să descoperim pe urmă în ei niște ranchinoși...

„Carul cu bere” era plin de lume și de fum și glasurile ceva mai înăbușite decât într-o gară. Cei doi intrară și găsiră într-adevăr îndată doi silișteni, unul al lui Lisandru Guliță și altul al lui Pațac, alde Gheorghe, lucrău amîndoi pe un șantier și dormeau în barăci.

— Ce faceți voi, mă, aici, Gheorghe? întrebă Din Vasilescu.

— Noi, mă?! Sări Gheorghe. Construim societatea! Jumate am și construit-o, adăugă el, a mai rămas jumatea ailaltă.

— Mă, să fie al dracu! făcu Din Vasilescu. Și cît ciștișăgi?

— Noi, mă?! făcu Gheorghe iar, cu un entuziasm incîntat. O mie două sute de lei pe trei luni!

— Păi stați bine, zise și Marmorosblanc. Da' tu parcă erai la puscărie, Gheorghe.

„Ieșise recent, răspunde Gheorghe. Stătuse pe urmă cîva timp pe-acasă și intrase în spital că se îmbolnăvisese. băuse spirit dintr-o sticlă... Cînd băutura asta cădea în cel ce ne hrănește, continuă Gheorghe și-și puse laba pe cel care de fapt doar mistuiește, haaa, mugli, și la amintirea cumplitei satisfacții se frecă pe burtă ca un căpăcîn. Scria pe sticlă: „numai pentru uz extern”, dar el a zis: „Îl consider bun și pentru uz intern”. Lu-au transportat cu salvarea și s-a făcut bine... E adevărat că are și el acum o fată? Da, zise Gheorghe, are treisprezece ani, o înfiase de pe undeva din Moldova, de la unii care divorțaseră și o lăseseră pe drumuri ca pe-o vagabondă. El nu mai avea speranța să facă un copil al lui, a ajuns la vîrsta cînd bărbatul începe să semene cu femeia, și nu mai e nici o deosebire între ei doi acolo unde altădată era una mare... Cînd se putuse li arse de altele ca mai pe urmă să fie concentrat, sase ani, ce să faci, vreau nu vreau, dar cînd te cheamă țara la datorie mai e după cum vrei tu? N-a fost război? Ei, dar cum e, tot copil e, zise Marmorosblanc. Cum învață la școală? Prost, cum să învețe, răspunde Gheorghe, a rămas și repetentă...

— Și la puscărie, zise Marmorosblanc, spune alde Ilie Ciupăgeanu că ați dus-o bine.

— Noi, mă? Țin iar Gheorghe. Să tot fie achizitor la cooperativă, păcăi că nu m-am ales decât cu cinci sute de lei, m-au și prins. — N-ai așteptat și tu să te mai învechești, zise Costică al lui Lisandru Guliță.

— Ce să aștept? E timp de așteptat? zise Gheorghe.

Ei, și cum era acolo? Ce făceau ei, spre o pildă, într-o zi de dimineață și pînă seara? O zi din viața lui Gheorghe Pațac! Ce făceau? Păi, dimineața era scolare. Pe urmă, masa. Pîine (și aici Gheorghe întinse mina și și-o tăie cu cealaltă, ca să arate cît de mare era bucată: era mare!), cafea, pe urmă venea prînzul: pîine (și iar întinse mina și măsură), castrone mari cu fasole, cu varză,

Mîncau, și pe urmă se întindeau pe pat gemînd: haaa, bine mai e la puscărie, paștele mă-sii! Pînă într-o zi, cînd la un apel s-a pomenit cu comandantul că întinde așa degetul chiar spre el și îl întreabă (și aici Gheorghe imită deodată un glas subțire ca al unui om de altă condiție, care nu putea avea o voce normală, groasă, ca a lui): „Ce condamnare ai dumneata?” (și revenind la vocea lui): „Să trăiți, domnule comandant, trei luni!” (și iar vocea subțire): „Pentru ce?” „Să trăiți, domnule comandant, comerț ambulant!” (așa numea el ce făcuse). „Treceți-l la camera numărul 1”. Ce era camera asta? Bucătăria. Curățau cartofi. Sute de kilograme. Se duceau și li cărau cu niște coșuri și mai făceau ce mai făceau și mai aruncau doi-trei de-ăia mari în spuză și li mîncău... buni erau...

— Vasăzică în principiu nu era rău la puscărie? zise Din Vasilescu.

— Ce principiu? se răsti Gheorghe.

— Ca idee? răspunde Din Vasilescu.

— A, ca idee! Invers, se răsti deodată Gheorghe cu o expresie care arăta că fusese prins subit de inspirație, care îl dăduse răspunsul și nu de gîndirea lui, care nu înțelesese despre ce era vorba.

Se lăsă o tăcere în care o lumină de admirație se văzu cum schimbă expresia sceptică de pe chipul lui Marmorosblanc. S-ar fi zis

— Ce, a ajuns și el director? zise Marmorosblanc.

— La uite la el!, făcu Gheorghe nevenindu-i parcă să-și creadă urechilor. Director, mă! Abia poate să ducă roaba de pîmînt cu care cară. Mai director ca mine, care car cu brațele!

Și aici lui Gheorghe i se păru că a spus ceva care ar fi trebuit să stîrnească hohotele: izbucni singur, ducîndu-și pumnul la nas cu cotul ridicat ca pentru a se feri de eventualii pumni cu care ar fi putut tîbări pe el ceilalți, morți de atîta ris, și l-ar fi lovit astfel ca să înceteze. Nu tîbări însă nimeni și nici nu rîse vreunul.

A luat el într-o zi autobuzul, expr. cu Costică? Nu e așa, Costică? zise Gheorghe. Auzise el el despre băiatul lui Moromete c-o fi, c-o păți, l-ar fi dat în gît pe-acolo pe la Turnu unul Biznae, ajutat de unul mai mare, Beju care și el a căzut pe urmă... Și că era cît pe-acum să-l excludă dacă nu se ducea la fostul notar din 47 din Siliștea. Ajunsesse om important, notaru-asta, dar de-adevăratalea, ce să mai vorbim prostii, și-i zice lui Niculae, ca să-l scape, treci încoș, și l-a adus aici lângă București, într-o grădină, în castel. Ce mai, sînt sere de flori și hectare de pomi acolo... Avere, a stat un prînz în castelul ăla, că n-o fi stat el, alde Gheorghe al lui Pațac sau

înce, sau să mă bage la beci? Și din astea două friți mai mare frică a avut de beci, fiindcă nu răbdă toți, el, spre o pildă, alde Gheorghe al lui Pațac. n-are nici cea mai mică frică, ce poate să-i facă, dar alții au, ei nu, să-l iai pe om, care e învîțat să fie liber, și tam-nesam, să-l închizi și să nu-l mai lași să vadă lumina soarelui cînd vrea el!... Că în timpul războiului o fi găsit și asta o ladă cu cartuse lăsate de nemți care fugeau și o fi băgat-o în pivniță, poț să-l învinuiești de port ilegal de armă cînd arma nu era? Omul e stringător, dacă le-a găsit ce-ai fi vrut, să le arunce?

Gheorghe pațac era trist reținînd toate acestea. Dar repede își reveni, și continuă, căutînd vina și felul de a fi al băiatului lui Moromete nu numai în istoria cu cel înecat. Povesti altă istorie, Alta ar fi fost situația, zise el, dacă la un moment dat cînd Isosică, secretarul de atunci al organizației i-a trimis la el acasă pe unul Geacă și unul Dăna-lache să-i spuie cine era cel care în fața primăriei în 46 cînd îl bătură pe Niculae oamenii era să-l omoare? Era Bilă? Niculae trebuia să i-l faptele în considerare! Dar Niculae ce le-a făcut? Cărați-vă, zice, de la poarta mea, dacă vreți să nu vă dau afară din partid! V-au trebuit atîția ani ca să spuneti? Ce v-a venit taman acu? Lui alde Isosică și Plotoaagă nu le mai convenea Bilă și ar fi vrut să-l curețe în felul ăsta. Dar Niculae a bănuț... Nu că ar fi ținut la Bilă, cum să ții dacă a vrut să te omoare, dar s-a ferit să intre în sfurile statului, iar ăștia din sat cum să-l lerte? Pe lângă astea toată lumea în vara aia stătea cu ochii pe Niculae să vadă cum o să rezolve el situația? Fiindcă unii credeau că, haiți! acum e care pe care, dacă li dă el jos de la primărie pe alde Isosică și Plotoaagă, presedintele care era în funcție și le dă și foc la case, gata cu comunistii, fac ei un guvern nou în Siliștea în frunte cu alde Trafucă, și fugăia de la București cînd or auzi, se duc dracului! Pînă să fugă aia, a venit miliția și i-a luat. Ori, Niculae n-a știut să rezolve aceste turburări...

...Și a vrut și el, Gheorghe al lui Pațac, cu alde Costică al lui Lisandru Guliță, să-l vadă pe Niculae ce face el acum acolo la grădina aia după ce nu mai era ce fusese, chiar așa era, cum se spunea, că dădea cu sapa și căra cu roaba? Adică cum, băiat cu liceu, altceva mai bun nu-i găsite fostul notar? Vroiau să știe, cum, băiat de la ei din Siliștea ajunsese Ouăbei director, care vindea alvîn în sat cu cobilă, pe ouă, și asta cu liceu căzut la pîmînt și nu se mai ridică? Pînă și Brigman, dacă veni el și nu mai fu ce era, cînd se întoarse în sat și luă sfîrșit colectivizarea generală, tot îl făcură și el pe ceva...

Aici Gheorghe al lui Pațac se opri singur, izbucni pe neașteptate într-un rîs înghesuit de satisfacție și dîndu-se pe spate pe scaun își dură din nou pumnul la gură cu cotul în gură, ca și cînd s-ar fi ferit să nu încaseze iar lovitură de ceaialți, pentru risul excesiv pe care li-l provoca. Dar numai pe chipul negru al lui Costică apăru stîchirea tăcută a unui rînjit. Cei alții stăteau țepeni. Din Vasilescu și Marmorosblanc, ameiți după cît se pare de berea bătută și de glasurile monotone, dar ridicate ale berăriei, nu erau prea atenți la povestirea lui Gheorghe.

— Ei și ce l-au făcut pe alde Brigman?, întrebă Costică, care înțelesese că de pătania lui Brigman se omora așa cu risul Gheorghe.

— Cum, se miră acesta, sef de atelaj!

Asta înseamnă mai mare peste o căruță, Rinjetul lui Costică se adînci, mîscîndu-i și făcînd lui negre de păr, și privirea i se împuțină, dîndu-i o întîfîșare bestială.

— Șef mare!, făcu el.

— Ei, na!, făcu și Gheorghe redevenind grav. Trași de hături și, prr! direcția tarlău numărul patru, la stringerea recoltei, pui mina pe furcă, și așa sef cum ești, încarci.

Urmă o lungă tăcere... Costică, cu gîndul la soarta lui Niculae, în jurul căreia se învîrtește atîta Gheorghe povestind, își reamînti pesemne, cu amănunte, ce pățiseră ei atunci cînd se duseră să-l vadă pe băiatul lui Moromete și se gîndea poate, cum să continue el cît mai bine povestirea celuiialt, fiindcă zise:

— Păi n-am făcut drumul degeaba?!

Și apoi nu mai adăugă nimic, iar cuvintele acestea, lipsite de legătură sunară fără noimă Numai Gheorghe înțelese.

— Am făcut drumul degeaba!, se miră el. Asta am spus eu de la început.

Adică ce-au pățit!, asta era întrebarea.

Dar Costică tăcea nu avea, după cît se părea, darul vorbirii, plăcerea lui era să asculte... Și la asta trebuie pricepere, fiindcă altfel nu-ți povestește nimeni nimic.

De fapt nu pățiseră mare lucru, și dacă Niculae le-ar fi făcut și el cînte cu un pahar de vin, așa ca între oameni, cine știe, poate că Gheorghe al lui Pațac n-ar fi spus că băiatul lui Moromete era muncitor cu roaba cî horticultor. Fără să mai vorbim că tot el răspîndise în sat, nu se știe de ce, stîrea pe care i-o spusese Marmorosblanc lui Din Vasilescu... Plecaseră într-o duminică, în loc să se ducă la „Carul cu bere” ca de obicei, se gîndiseră să se ducă la suburbana respectivă a Bucureștiului unde se afla castelul și să-și astîmpere curiozitatea, care unor e mai tare ca setea, mai ales cînd al bănuială că nu e vorba de ceva obisnuit. Gheorghe al lui Pațac fu singurul dintre cei care, vizitîndu-l pe Niculae, povesti cum fuseseră primii, spre deosebire de ceilalți, care doar îl înjurau sau treceau sub tăcere amănuntele, adăugînd de la ei ceva care nu se baza însă pe vreun fapt, că adică de rușine nu vrea al lui Moromete să mai stea de vorbă cu oamenii din sat. Din ușă le spusese, fără să-i lase să intre înăuntru (avea o cămăruță într-o casă numită „a grădini” chiar lângă sere): „N-am timp să stau la taclale cu voi!” Și le încheiesese așa în nas Din Vasilescu și Marmorosblanc fuseseră printre cei din urmă care vru-seseră să-l vadă dar auzind de felul cum puteau fi primii), renunțară și ei...

Întiul capitol din romanul marele singuratic de Marin Preda

că se simțea răzburat de ceva. Rînji și le spuse celorlalți:

— De cînd l-au luat lui Din ciopliturile aiea la muzeu spune, așa, niște cuvinte... vorbeam cu el despre alde Niculae al lui Moromete, că el zicea că să ne ducem pe la el să vedem ce mai face, și eu îi spun: păi am auzit că ar fi murit... El, cum se poate, zice, să spun o vorbă ca asta, că era băiat tinăr... Ei și? zic. Și el zice că ar putea să-mi răspundă printr-o simplă, nu știu cum a zis, cum ziseși, Dine, că uitai, răgăși? Sau cum drăcu ziseși, garagăți?

— Negativ, răspunde Din Vasilescu.

— Ei! făcu Marmorosblanc, cu un gest retezat de triumf arătîndu-l pe Gheorghe cu degetul pe deasupra halbelor de bere: Răspunde-l și lui la ce-a zis!

— Adică la ce? La cuvîntul intrers?

— Lă ce-a zis. Zi-i și tu!

— Gheorghe a vrut să spună că puscăria nu e bună ca idee, dar practic ți se dă să mîncîni...

Marmorosblanc, la auzul acestui răspuns, redeveni plictisit. Costică al lui Lisandru Guliță, cel mai tinăr dintre ei, să fi avut patruzeci de ani, și care din pricina barbii negre nerase de mai multe zile arăta parcă negru și la suflet, se însemnă și își arătă dinți, privindu-l pe Marmorosblanc.

— Tă-a zis-o, nea Ioane!

— Ce mi-a zis-o? Pentru că ești tu prost și nu înțelegi? răspunde Marmorosblanc.

Costică al lui Lisandru Guliță se lumină și mai tare la față ca și cînd ar fi vrut să confirme astfel că avea celălalt dreptate, că e un prost, și că asta e un rang la care nu ajunge oricine.

— Nea Ioane, cum a fost cînd te-ai dus tu alde Fane și cu Brigman la Băltă la Turnu și v-au dat acolo pescarii cloșoa de pește?

Marmorosblanc se uită nelăcom la aloe Costică. Nu era de-a buclă cu întrebarea asta! — Am auzit că unul din voi a mîncat acolo la curba de pește pînă... reuși Costică cu un rînjit drăcesc. Căci stăteau jos, alde Brigman a spus „vea caraghios, și unul din voi s-a rupt apoi deodată de ris și atunci în căpșea, i-a rupt și mieșul la ei... Așa peșteșii, garagăți!

— De-a rău, mă, zise și el Gheorghe, care fiind mai mare decât Costică începu să arate învîșărește pentru bătrîni de vîrsta cărora nu mai avea timp pînă să se apropie.

Era împede că nu fuseseră o pățise acolo și nici Brigman care povestise ceva caraghios, ci chiar Marmorosblanc. Nu trebuia lăsat Costică să prezese.

— Hai să trăim, zise atunci Costică renunțînd, după ce i-o plătise lui Marmorosblanc fiindcă îl făcuse prost. Și peșe mina pe halbă. Și totuși cîntă Băura îndelung dar fără totuși cu economie, fiindcă, mîscîndu-le, joș, lichidul aproape că nu se mișcase de ioc în halbele pîntecoase.

— Vă duceți degeaba la a! lui Moromete, zise Gheorghe, nu vrea să stea de vorbă cu nimeni.

— Chiar cu nimeni!, zise Din Vasilescu.

— Absolut. M-am dus eu, na!, făcu Gheorghe și se arătă pe sine cu degetul, hoibîndu-se, adică, s-a dus el, marele Gheorghe, și n-a stat ăla de vorbă cu ei, dar mite dacă s-a: duce altul?!

OVIDIU GENARU

Singur pe lume

Vai, ira rămas doar vensoara Migrane, madisa pe stil vechi crescută de tanti Ciriza, profesora de teat, sora nonagenară a danteiștii Meiancolia I Arsene, fost mare amazoană de Hirlău (an escapadele ei la cazinou cu căpitan și colonei!) adesea fiind comparată cu Venus din Facosni, unde viețuiește și astăzi alături de mîtușă Nevoza dintr-o pensie țară banii, într-o căsuță cu iederă pe o stradă povătoasă cu pietre false de inel și cu -A lost odată... unde pe acoperșe sînt cuiburi de berze și unde numerele din porți sînt șters.

O sentinelă

Ieri 13 mai cînd tricolor o flanelă, madam Condurache privind prin fereastra veselă

la renașterea firii la o rînduală zării în boschet lăcînd liș o sentinelă și avînd pensionul la bază ca femeie fideiă o căzut de pe trepid fracturîndu-și o bieleă ce tocmai tricolora un ochi pe dos la o danteiă.

Șpagatul Isadorei Duncan

Cu puțin înainte de primul mare război o naceală cobora pastoral în livadă la noi umplută cu pene de ingeri și cu heliu după un patent al compatriotului meu Aureliu,

din ea descindea un dumnezeu argintat, oh și mama il pemea ca pe celebrul Vlahuță

la o seară de tors lîă, la o colțușă, (florarii vor afla abia după studii subime că e este Tatăl celor două orfelime) era pe vremea cînd marșea admira la Paris pe Isadora Duncan care dansa și în vis, toate zările erau pîine cu pozele ei făcînd spagatul între Petersburg și Făurei, o căci piete în stare să oprească-n loc rasulărea bătrîneli Europe lora de noroc! era o vreme de boemă, de insolentă, de picturi de cînd Serghie Esenin iar se dăda la băuturi.

A doua scrisoare trimisă din vama Bacăului spre capitala Dolhascăi unde viețuiește scaldat în fericire Julien Ospitalierul

Vezi bine, Julien, decembrie iar plouă iar ție un mator ca norii baltici! Iți tricoatează o flaneza cu vechi heraldici, știi că-n Dolhasca ta pilonii grei din nou se prăbusec dar nu fără teme, toți castorii din visul tău lucrează, de-aceia zic: tu singur île-ți bună pază!

Mag al cămării cele mai secrete, pur crescător de iepuri în exil și boierăscă în mlaștini unde cîntă broasca precum la noi privighetărea în april, am scris pe alie: destinatar Alasca! Monsieur J. O. ce-și ull-n rule fine basca, (un obicei latin, un semn viril)

Ei da, iubite și nordic nărdăran, ați de ocupat cu taina buclatului triunghi pythagorean, cu geometrii din Dolhasca (aima ce solitar, ca om, ca moldovean!)

Am fost și eu s-o vād pe Cleopatra (egiptiana-adusă-n bilci c-o roabă Tatru) într-un panopticum de pînză gris pictată cu toți arborii din paradis. Să lii atenți! Tatru și rips e viola lora naile idealuri, cînd o lemeie ca și marea lace valuri sau cînd admiri balansul dulcelui ei clips, lartă-mi morala! Iar pe vestmintul ei scria: «Acestă doamnă care are nasal mare a-ntrînit războiu-ntre papoare pe cînd antihilitatea decedde!» O, Julien, dar mă opecă aici. E ora unu noaptea în turnul cu pîlci al primăriei. Aștept răspunsul vesnic al celui ce departe e poeziei sfîșnic.

Muzici celeste

La noi la Sarota, la voi la Brăila stegarul inflge în brînză zambila, la fel la Mizil, la fel la Chitila, adevărul e gol pușcă precum o suedeză tolănită în Fardul de mare viteză, cea mai grozavă și cea mai albastră mașină de tortură din viața noastră, din cînd în cînd peste poduri de case plutesc muzici celeste de frumoase, o nu-i tangoul languros Argentina ce mișcă la bal popoul lui tanti Didina, sint tanfarele celor șapte sau oot planete care cîntă pentru noi din stăle plictisite și ele de micile lor orășele.

Pădurea de mesteceni sau ironia culorilor

Fie că îl acceptăm sau nu, fie că îl drăpăm în interpretări idilice, oportuniste, ori, — mai grav — ne facem ca nu-l observăm, — cinismul lui Vaida — e o realitate vie, puternică, organică — mai discutabilă pentru mine în „Pădurea de mesteceni” decât în oricare alt film al lui, poate din pricina suspendării istoriei filmului într-o condiție existențială pură, de laborator, fără determinare istorică, poate, cine știe, și din pricina nuanței îngălbenite a culorilor care face și mai lăptos cinismul așezat cum în film are rînjău repetat de cîntec al fițicului capătă o claritate emblematică doar în clipa în care e reflectat difuz, mișcător, în apa tristă ce străbate pădurea.

Poetica pădure de mesteceni, aerul îmbălsămat de sunete de pian, toate aceste trucuri de calligrafie cehoviană — au în film un ton polemic foarte deschis. Calligrafia e o cursă pentru criticii rigizi și lăcărmoși — agățați cu degete crispate de mituri ca niste bucați de gheață într-un ocean cald, mistuitor. (De altfel, mă voi strădui din nou să arăt în „Pescăruș” că repica lui Treplev „sunetele îndepărtate ale unei pian ce mor în aerul liniștit și aramat” e o replică de mare sarcasm, nicădeseam specifică chestor pentru un cifru deoseit, atmosferant. Cehov monol în perspectivă de vodvilă e o declarație nădărnă estetică și culturală.)

Filmul este istoria reintegrării în viață a unui bărbat tânăr care a pierdut în clipa morții soției, firecul opacității sale, mediocrul echilibrul vital. Sfirtecat de suferință, bîntuit de clișee morale, el se află — fără să știe — între zădărnici privilegiați. Contemplarea durerii, extazul durerii, îi toarnă o mască de plumb pe față care rezistă bombardamentului vital. Parafrazînd un filozof contemporan care spune că viața e o dezinvoltură de extazuri, — filmul este istoria dezinvoltării metadice de extazuri. Foarte interesant — și asta corespunde pe deplin esteticii retorice, de mare clasă, pe care întodeauna o practicase Vaida — e faptul că acest bombardament vital, această provocare vitală vine din partea unui muribund. — fratele tuberculos care pătrunde în smocking în universul pădurii de mesteceni ca într-o lume de ogăzini care multiplică surusul provocator, hîrta lui palidă și machiată, norul de bacilii ca un nor de Buturi de noapte ameliile de șampanie.

Această provocare a muribundului, epoi victoria lui și integrarea fratelui — temporar abandonată suferinței și revelației — pe banda rulantă a circului vital durează — din toamnă pînă-n primăvară, pînă într-un „starecior” sau, cu altă măsură mai — bestială a bîntușii, „de cînd bălă trece de la plămîni la întesărie, cum spune el rînjind.

Muribundul, după o serie de provocări „impresioniste”, — parfumul răstăit prin odăi, jocul de tenis solitar, pianul albitar — alege ca obiect final al provocării și demonstrației vitale — pe servitoarea Malina — zețuță păgînă, cretină — prototip al frumuseții animalice, fără conștiință. După multiple provocări, provocarea erotică e cea mai efecă. Pulsul fratelui crește: singele iese din splendoia lui înghețate abstractă — în timp ce al celuilalt încet se evaporă.

Această femeie, Malina, este de fapt un aparat de transfuzie, prin care se face transferul de sînge și de vitalitate de la un frate la celălalt: paradoxal însă, sensul transferului e de la muribund spre vitalul care hibernază. Conceptul în această perspectivă de simbolul (simbolul de o mare coerență și legitimitate) mai există în film un alt personaj fascinant, jucînd de asemenea, rolul unui „obiect de comunicare”: fata pădurarului, Olea, Prin Olea, fata de 11 ani, folosită asemenea unui manechin de ceață de într-o adevărată tehnică de exorcizare, fiindcă comunică Malinei elanul său erotic. Obezitățile (ceea mai frumoasă scenă a filmului) comunică — prin fetiță — brutalizînd-o ori sărutînd-o — năniile — cu iubita moartă.

De aceea Malina și Olea — obiecte prin care circula elanul vital — vor avea chipuri de moșii. (Această mască este la fetiță — odată surzută sfîșierată de plîns — apoi ea redobîndește sunetul ei neutru — abstract.)

Fratele tuberculos moare, plutește prin pădurea de mesteceni înainte de moarte, iar această pădure de mesteceni este ca o coroană de lum albastru pe chipul lui de un atroce idilism. Fratele pădurar — stimulată de acest sacrificiu — se reintegrează în vital.

„Oamenii dorm, dorm, și cite nenorociri în jurul lor” spune plîngînd fratele sacrificat după ultima hemoptizie. Apoi trupul lui e spălat înainte de înhumare, iar Malina — animalul de reproducere — își schimbă proprietarul.

ARTE PLASTICE

Inceput de an

Cu un an și ceva în urmă, cînd începusem să semnez aceste comentarii plastice, mă gîndeam la un timp relativ scurt în care să-mi pot îndeplini ceea ce sarcini de onoare, scriind despre clișee artistice prieteni, dacă nu cei mai reprezentativi, cel puțin cei mai apropiați sufletului și înțelegerii mele. Timpul însă m-a înșelat. Am fost furat de fenomenul plastic mai general însumind manifestări dintr-o gamă largă, adesea punctate de expoziții aduse din alte țări, prieteni în fond de a ne situa pe noi înșine într-un proces mai vast, propriu momentului european pe care îl străbatem. Am simțit deasemenea nevoia, uneori și cit mai rar cu puțință, să încerc generalizări, să pun în pagină cîteva din problemele de interes comun, privind orientarea artei plastice în fundamentele ei. Pe scurt, îndeplîndu-mă de punctul de vedere inițial, m-am dispersat în credința unei cuprinderi mai nuanțate. Și iată-mă astfel aproape intrat pe făgașul profesionalizării, de care mă temeam atât de mult, și cu încă atât de multe polifone neachitate, nune neaportate de fotografia celor cîteva pagini săptămînale. Imi propun iată, de astăzi dată poate cu mai multă perseverență, să scriu și alții, încă doritor de înălțare și depășire. Amăgii de legi, și raporturi, pierdem din vedere, în atîta rînduri, esențialul, șansa unică de comunicare directă, limpede, în natca sincerității. M-am simțit dator, la început de an și rubrică, să-mi explic mie însumi și celor pentru care scriu, intenție, sperînd astfel să fiu mai consecvent cu ceea ce vreau și sper că se așteaptă de la mine să fac. Voi pune punct acestui articol cu trandafirul galben delicat împlinit, în aceste zile de neașteptată primăvară, în palma statuii lui Anghel, superbul Eminescu fiind, faza Adreanului, gest fără-nădăla al vremii tinăr nauc, îndeplinind deopotrivă de poezie și plastic.

Grigore HAGIU

arte

Emisiunea beneficiază enorm de pe urma prezenței lui Sorin Stati. Trezirea universitarilor pe la televiziune este destul de rară, ori Sorin Stati este un colaborator permanent. A avea „autor” de emisiune un om de mare specialitate, distins lingvist atît în țară cît și în străinătate, conferențiar universitar și totodată prodecan al Facultății de Filologie de la Universitatea din București, iată o împrejurare fericită. Satisfacția telespectatorului este dublă: pe de o parte, emisiunea „Limba noastră” prezintă garanții absolute din punct de vedere profesional. Pe de altă parte, Sorin Stati nu suferă de nici un din anchihozele universitarilor înspălmîntați de faptul că o instituție atît de populată ca televiziunea ar putea compromite faima corpului profesoral. Alături de el Sorin Stati este dezinvoltă și total democratică, indiferent de vîrsta și calitatea interlocutorilor, dialogurile au un aer firesc, de convorbire particulară, și lucrul acesta nu poate fi trecut ușor cu vederea dacă ne gîndim că în discuție se află tocmai gramatica.

În ce privește conținutul emisiunilor, problemele care se discută sînt în general probleme de actualitate, sînt probleme care interesează atît pe specialiști cît și pe ne-specialiști. Emisiunea aceasta care risca lesne să devină teoretică și specioasă, este

o emisiune concretă, o emisiune aplicată la probe practice. În ultima emisiune, de miercuri, de pildă, s-a discutat despre ermetismul limbajului criticii literare, pornindu-se de la un articol pe aceeași temă publicat în revista „Tomis”. Oricite obiecții am putea aduce unor diatre interpretările profesorului Serban Cioculescu („poezia ermetică ridică probleme numai de limbă nu și de conținut” — dar Ion Barbu? n.n.) discuția a pornit totuși de la cîteva exemple bine alese și care atestă o realitate incontestabilă: într-adevăr, în foarte multe din cazuri, limbajul criticii literare este pășiresc. Problema aceasta merita mai multă atenție. Cred că emisiunea ar fi avut de câștig dacă în loc de unul, ar fi fost mai mulți invitați. Discuția suportă nuanțări și concluzii pe care singur, prof. Cioculescu nu le-a putut face. De altfel, în general, emisiunile din ultima vreme au pierdut ceva din efervescența și tonul polemic pe care arhețele extrem de reușite și discuțiile cu mai mulți interlocutori le conferiseră în trecut. Ar fi păcat să se renunțe la un bun câștig! În tre emisiunile de televiziune aparent liniștite, „Limba noastră” răspîndește o „neînșite” de cel mai bun augur!

Sânziana POP

arte

revista străină

● POLONIA. Revista unară varșoviană care apare (în excelente condiții grafice) în limba franceză, publică sub titlul „Farmecul adevăratului naivel” o interesantă serie de producții după tablourile a două pictori poloneze cu o interesantă și originală viziune: Elzbieta Bincaz și Krystyna Brzechwa. Se remarcă deosebit de substanțialul articol „Copernic contemporanul nostru” — semnat de profesorul Bogdan Suchdolski, președintele Uniunii internaționale de științe pedagogice — în care este relevat marile rol jucat de genul mai ori de știință polonez în dezvoltarea umanismului european.

● FESTIVALUL VIENA 1972. Între 27 mai — 25 iunie a.c. vor avea loc în capitala Austriei mai multe spectacole, concerte și expoziții internaționale. Participă: Opera-Comică din Berlin (R.D.G.), Teatrul clasic hindus „Kathakali”, Teatrul de Stat din Bavaria, Orchestrale simfonice din Franța, Budapesta, Viena. Printre expoziții, se remarcă: „Capodoperele Ermitajului din Leningrad”. (Informații din Austria.)

● VAN GOGH LA „ORANGE-RIE”. „Les nouvelles literaires” (24 dec. 1971 — 2 ianuarie 1972) publică un supliment „Special Van Gogh” de patru pagini cuprinzînd articole omagiale prilejuate de deschiderea marelui expoziții retrospective de la Orange-rie. „Un evanghelist devenit pictor”, „Descoperirea luminii”, „Vincent, focul” și o evocare aparținînd nepotului lui Van Gogh, (partind același nume) inginerul Vincent Van Gogh, fiul lui Theo, fratele marelui artist.

● SCHELETUL LUI RICHELIEU. Revista pariziană „Les nouvelles literaires” revine cu amănunte asupra rezeșării rămășițelor pălmîntite ale cardinalului Richelieu în incinta bisericii din Sorbona. „Scheletul lui Richelieu fusese dezmembrat în 1793 și aruncat cu alte cincizeci de schelete la groapa comună. Capul său, salvat grație unui surprinzător concurs al împrejurării, fusese reînhamat în 1866.”

Reinstalarea cardinalului la Sorbona, în zilele noastre, cu un fast deosebit, în prezența ministrului afacerilor culturale ale Franței, Jacques Duhamel, pune o serie de întrebări. Robert Taft comentînd evenimentul, își încheie astfel articolul: „Iată lecția pe care ne-o propune un mort ilustru, a cărui operă ne inspiră deferență și vigilență în însumînd în același timp fermitate față de interesul de stat și viclenie față de interesele omenestii”.

● ROMANUL UNUI JUCĂTOR DE POCKER. O nouă carte de is-

torie se adaugă celor scrise pînă în prezent despre aventura hideristă — o carte aparținînd de astăzi dată unui general, generalul John Strawson — lucrare intitulată „Hitler, comandant suprem”. Analizînd slăbiciunile tactice și strategice ale fîhrerului nazist, Strawson își surpînde acestuia o psihologie de jucător care se hazardază în loviturile de poker cu o mistică a hazardului.

● AVENTURA AMAZONIANĂ. L'Express publică un amplu reportaj „Trecătoare eroică” despre autostrada „Transamazoniană”, cea mai lungă șosea din lume care străbate întreaga junglă braziliană (5000 de km) făcînd legătura între Atlantic și Pacific. Cei mai frecvenți apărători ai „civilizației” (ghilimele aparțin revistei pariziene) sînt vechii căutători de aur „Drumuri, citi mai multe drumuri, să se termine o dată cu singurătatea!” spun ei.

● CONDIȚIA UMANĂ 1971. Romanul Enclava de Christian Turbăciulescu este o primăvară turbăciulescu. „Primăvara turbăciulescu” este vorba de evan-gelismul din mai 1968, se bucură de atenția criticii care vede în el o „anti-epopee”, un roman cu accente din Cervantes, Poe, Kafka și Julien Gracq, „un coșmar de 450 de pagini”. E vorba de oessel unui corp expediționar occidental în Extremul Orient, „imposibil de uitat șarja disperată a bătrînilor curasieri transfigurati de moartea lor apropiată, citădela locușii de o garnizoană de schelete, nici goana cavaleriștilor dezertori ce sîrșesc prin a-și ajunge coloana chiar în momentul cînd ea este pe cale de a fi exterminată.” (L'Express).

● STATUA LIBERTĂȚII „OCUPATĂ”. Saisprezece foști combatanți americani din războiul din Vietnam au ocupat, în semn de protest, Statua Libertății din portul New York. „Ei au pînă la urechi în celebrul monument duminică după masă, o dată cu mai mulți turși și 6-sau ascuns, — după închiderea — în brațul care „line torța”. Într-un comunicat difuzat de organizația pacifistă a Veteranilor contra războiului, ei au declarat că făcînd parte din „generația celor ce au suferit războiului din Vietnam”, au acționat astfel în mod simbolic, în acest loc, pentru a sprînjini ortodoxia care „refuză să ucidă” (Le monde 29 dec. 1971).

● ACEASTĂ CARTE ESTE GRATUITĂ! O inițiativă interesantă a fost luată recent în Franța. Cu ocazia statură făcută că foarte mulți oameni nu frecventau librăria, s-a editat un volum de 96 de pagini cu lucrări — majoritatea texte de critică socială — a 49 de scriitori din Elveția — într-un tiraj de 40.000 de exemplare. Bani pentru editarea cărții au fost puși la dispoziția autorului inițiativă de către un tânăr elvețian, student la Paris, care primise o moștenire din partea bunicii sale. Televiziunea, cu ocazia distribuției gratuite a cărții pe străzi, lua interviuri trecătorilor, ceea ce a stîrnit un vii interes. „Cînd cartea ocazie, ni-am dat ocazia că în țara noastră nu toate merg bine” — a declarat un muncitor. (Le monde, 31 dec. 1971)

● Sub titlul DIGUL CARE CÎNTĂ” revista Novii Mir publică în ultimul său număr un ciclu nou de poezii ale lui Evgheni Evtusenko. Retinem în același număr un foarte interesant eseu închinat lui Puskin discutînd îndobîzirea piesei „Mozart și Salieri”. Esul intitulat „Talentul sacru” este semnata de prozatorul lemnîngrean Danilii Granin.

● În numărul de anul nou revista LITERATURAIA ROSSIA publică știri de pe santierul literar, anunțînd pentru 1972, între altele, continuarea romanului Bocado de Alexandr Ceakovski, un ciclu de amintiri literare de Veniamin Kaverin, noi năvele și schițe de Iuri Naghibin.

● „PREFERINȚA PENTRU BERE ȘI LAPTE”. Anul trecut, consumatorii din R.F.G. au cheltuit 34.3 miliarde de mărci pentru băuturi. În fruntea preferințelor se află berea... urmata de lapte. Abia după aceea urmează băuturile alcoolice, cafeaua și apele minerale. („Actualități germane”)

a. b. c.

Lucian PINTILIE

Desen de TAȘCU GHEORGHIU

PRETEXTE

Ne lăsa în urmă-a diși și punem în-țelarea lui Villan — chiar, unde-o fi? — la noi cu un febrilez jalnicul de răpădat a dăruit edit. Jurnalul se dădește, sădă sus se dădește, se ne obosim sădă cu surzuta ocantă, și vite cu obosim o dădește, urpate un element, frîgul, precizia ori inecă: decizia de a trece taste la treabă. În ipse aspect, potolă obosim să și ei înșine de a se epoca el înșisă să nîngă, să se transforme în umbră, amușă, se îndoiește, cotrobiește prin sertare, face curat, cînd nu-i vine o să răzve, surprize de o streche, de o febră, ceu dă plîns, dar îl și paze de mînd. Muzicienul nice au, e chef, e ca o filarmonia, domnie, schid de toșie, și viori, și filozofie și beși și contrebasi și partituri gata pe pupire și dinjor în toată postera castitală. — arcurile se plimbă, obrăzii răzătorilor se umflă dar nu se aude nimic, asta-i! e o filarmonia de aduici. Pictorial spuse stăp, să dă spun cum e, pui culorile și culorile nu-i, nu se prinde, se scurpe jos de pe pînze ce arpiatul

Dar unde e zăpada de altădată?

... e o treabă, e un făcut. Actorul zăc: e cum își uși rolul pe scenă. Oricum, cerea degeaba se încrunță, se concretizează, caută, meditează, calculează. Materie primă există, și e-zăpădă altor țeri, atît de reușite — totuși urmic nu se răzîrșid. Noi așteptăm răbdători. Dacă nici noi n-am înțelegem înșisă, ceresc? Citea mă dat chiar măcar o dată în viață, cui nu i-a pierit glasul tocmai cînd se pregătea să dea lecția, să facă să înșepte lumina cu un enunț, cu un raționament perfect, de o geometrie la fel de glaciadă și de subtilă ca a fulgului de nea? Tagmă dădește spre a acoperi confuzia cerului, potol de producție cresă de traluc, de zăpădăca serafimului geometri și gnossergiu, făcătorul zăpădi. Și sim și noi ce greș este, știm pres braș, și ană mai sușim uric cît simțim la țebă și chinăm între dește creta, cu ochii în sus la țarea, de unde ar trebui să cadă în fire, ca o pără de foc, teoria lui Pitagora.

AMFION

SPORT

Ce aveți cu Dobrin?

Mai toți cei care n-au ezitat să-l considere pe Dobrin salvarea echipei noastre naționale, în meciurile decisive din campionatul european, au astăzi remușcări și au început să-l conteste pe Dobrin. Contestația, în cazul unui mare jucător, nu înseamnă negarea totală a calităților lui, ci o negare parțială, suficientă însă pentru a-l plasa pe acesta în afara locului întâi, singurul care-l satisfăce. Căci, să nu fim ipocriți, un loc trei pentru Dobrin e mai umilitor decît un loc trei pentru Dobrin. Totul sau nimic — iată formula marilor vocații! O parcurgere a clasamentelor celor mai buni fotbaliști din ultimii ani, ni-l arată pe Dobrin ori primul, ori în afara celor zece. Dobrin nu se mulțumește cu jumătăți de măsură și nu el, nu e vorba despre el, ci fibra lui adică, aceea care optează pentru ei și-i determină drumul în viață. Nu-l cunosc personal pe Dobrin, n-am veleități pedagogice, nici nu vreau să pun ordine în lumea sportului, dar mi se pare evident că Dobrin e de departe cel mai mare fotbalist român. Iată, sînt și eu de părerea miilor și miilor de oameni care resimt existența lui Dobrin, și jocul pe care-l practică acesta, ca pe o eliberare, ca pe o victorie personală. Scriitorul este, prin esența lui, un om în căutare de originalități și mi-ar fi plăcut și mie să fiu paradoxal și să susțin că fotbalistul care mi-a plăcut mie cel mai mult a fost Speriosu, spre exemplu, dar nu pot face asta, pentru că mi se pare un test de elementară conștiință să recunoaștem, cu toții, că Dobrin e cel mai bun. Desigur, are dreptate Eugen Barbu să-l laude pe Dumitru. Dumitru este un fotbalist de bună cla-

să, o mașină corectă, capabilă de o excepțională slujire a jocului echipei; Dumitru este, din cînd în cînd, cel mai bun de pe teren; el controlează mingea cu o mare dezinvoltură, dribleză uimitor și — lucru cel mai important! — Dumitru știe să stea lîngă adversar, să-l incomodeze și să-l domine, mai bine decît o face Dobrin. Dumitru este un fotbalist de mare talent.

Dar, Dobrin este un fotbalist de geniu. De multe ori, Dumitru depune mai multă abnegație și jocul lui este mai scripitor decît al lui Dobrin. Dar din trei driblinguri ale lui Dobrin, copil să fie și-ți dai seama că între Dobrin și Dumitru e o distanță de o clasă, Dobrin este în clasa supermă iar Dumitru este foarte bun. Merg mai departe și spun că trei jucători ca Dobrin, într-o echipă, ar face rău și că trei jucători ca Dumitru ar face bine. Dar un jucător ca Dobrin, unul singur a reușit să structureze, mereu, jocul unei echipe amorfă ca F.C. Argeș și să aducă acest nesprezece între primere echipe ale țării. De aceea, mi se pare profund nedreaptă judecata pe care o emite, în ultimul număr al revistei „Fotbal”, Eugen Barbu despre Dobrin. Mi-ar fi plăcut să fiu alături, măcar acum, de prozatorul Barbu în încercarea domniei-sale de a fi paradoxal. Regret, nu pot să fiu de acord cu situația lui Dobrin în urma lui Dumitru. Putem emite multă vreme paradoxuri, situația dată ne obligă însă la o concluzie elementară: nu avem un alt fotbalist mai înzestrat ca Dobrin. El este! N-avem cei-face. S-ar putea ca dezvoltările ulterioare să confirme în Dumitru pe mare-

Adrian PĂUNESCU

cenaclu

După
30 de ani...

După 30 de ani, doi mari scriitori, Eugen Jebeleanu și Marin Preda au reînviat, în seara zilei de marți 4 ianuarie a noului an, emoția de a citi într-un cenaclu literar. Înstămam asupra acestui amănunt: timp de 30 de ani, Eugen Jebeleanu și Marin Preda nu mai citiseră în niciun cenaclu.

Într-o altă emoție, poate doar reflexul tulburării neobișnute pe care o trădau, ascultându-i, sutele de tineri autori și iubitori de literatură din sală. Poate emoția impactului său cu amintirea: acum treizeci de ani, și unul și celălalt l-au avut înainte — la „Sburătorul” pe Eugen Lovinescu, un întreg buchet de mari personalități ale literelor românești, cărora le ofereau spre judecată, cu verificată încredere, creații ale tinereții.

În seara zilei de 4 ianuarie 1972, la Casa Scriitorilor, Poetul și Prozatorul au apărut în fața cititorilor lor, membri ai Cenaclului Revistei **Lucașfăru**, nu pentru a fi discutați, ci așa cum era natural, pentru a fi ascultați și înțeleși. Nu orgoliul de a se prezenta drept modele îi îndemna să facă acest gest ci dorința exprimată — înfi de toate a noastră, a celor tineri, — de a dialoga peste generații.

Aste semnificativ faptul că acești însemnați scriitori trăiesc, de la prima seară a sa, viața noului cenaclu, fiind prezentați în sală și ascultând cu interes lucrările tinerilor, discuțiile pe marginea textelor audiate. Prezențe discrete și insufletoare, ca și a lui Geo Bogza, ivit între noi pe neașteptate. Altfel nu sânt glasurile, altă greutate au cuvintele, alta e atmosfera morală și răspunderea pentru ceea ce spul cind știți că, risipiți printre tineri, te urmăresc autori de o asemenea talie. Cind printre cei ce rostesc opinii despre o lucrare sau alta, disting silueta elegantă a lui Al. Paleologu, a cărui vorbă determină elevație în gândire.

Citind, în fața celor aproape 300 de admiratori ai lor, Eugen Jebeleanu și Marin Preda au dovedit, prin faptul, că dialogul virsvelor literare e în primul rind unul de opere, continuat în schimbul viu de idei.

Ilie CONSTANTIN

Am avut încredere din prima clipă în talentul lui George Cimpeanu, acest băiat ambițios, poposit într-o bună seară la revista **Lucașfăru** cu manuscrisul „Muscătarii de șarpe” sub braț. Era elev la Rosiori de Vede, acum este student. Volumul a apărut la „Cartea Românească” și s-a bucurat de o bună primire din partea criticii. În ce mă privește, cred că a fost cel mai bun volum de debut din anul trecut. Bucata de proză publicată mai jos este un fragment din romanul în pregătire „Pensiunea Herma”. Fără să aibă vreo putere de iradiere asupra conținutului cărții — textul este cu mult prea scurt — cred că fragmentul cuprinde în sine destule indicii de scriere, compoziție și atmosferă pentru ca să merite a fi tipărit.

4 ianuarie
1972,
orele 18

Sânziana POP

Anii n-au nici o vină

Cind Herma a pătit în curtea Pensiunii era dimineață.

A pus pe amantului. Jos și a închis poartea. Grădina de fier vopsea de curind și curățată de zorele înconjură Pensiunea ca o plasă roșie, mare, Herma vedea curtea aceea imensă, încercuțată de ziduri, despre care crezuse totdeauna că n-avea să se schimbe niciodată, nici măcar pierzând sau câștigând o floare, o pătră sau un alt grădă de fier. Pretutindeni era o liniște desăvârșită, doar, pietrișul de pe alee scrișnea sub tălpile ei. Herma mergea anevoie. Se legăna într-o parte și-ntr-alta, după greutatea poeziei, a geamantanului, care nu era totuși prea încărcat. Avea impresia că e ceva mai bătrână acum ca altă dată, că în ceea ce o privea timpul trecuse mai repede. Se gîndea că numai experiența vieții îi face pe om bătrîn și că anii în fond n-au nici o vină. Ei în afară de capitulezi mai de vreme sau mai tirziu, și mai ales cînd te simți singur. Sentimentul acesta al singurătății o copleșea din nou, ca și imensitatea curții care părea pustie. S-a oprit în fața ogăii porțelului și a ciocănit în usă. Nu a răspuns nimeni. A apăsat atunci pe clăntă. A intrat a scriștii ușor. Era desuțiată. A intrat. Odaia era schimbată în tot. În geamuri erau prinse perdele roșii, care filtrau lumina moale a dimineții. Alături de camera porțelului era aproape goală, solitară și rece. Judecînd după mobilă nouă, Herma și-a dat seama că e totuși locuță de cineva, poate nu chiar de Fatima. Cine să fie stăpînu-l? S-a întrebă. La chiușetă a dat peste niște vase care urmau să fie spălate, ibrucul de cafea încă era cald. Sub dispăruse. Într-o clipă din ce în ce mai tare, în absența Fatimei, camera o înfricoșă. A ieșit afară și s-a oprit în mijlocul curții, obsedată de gîndul că cineva merge în urma ei. Se învîrtea de altfel într-un cerc strîmt, cuprînzînd cu ochii parcul, grădina, Finfină cu colona ei arțeziană de dată asta curtea. Era pentru prima dată cînd o vedea așa, auzindă jeteri înalte, ca niște săgeți spre cer. Perdele de apă se destrămau în cadere, umplînd băznușul, Ronduri de flori străluciau cele patru colțuri ca niște posturi de pază. Aleele ce duceau în parc fuseseră pavate din nou. Erau mai late și mai albe. Gardul viu, tuns mărunț, lăsa să se vadă sirurile de trandafiri amenajate într-un stil nou. Parcul nu mai era sobru ca altă dată. Își pierduse din măreție, dar părea mai primitor și mai nesel. Peste tot domnea o curăție desăvârșită — Ingerasii de la intrare străluciau în soare, cu aripile lor plătine. Un meșter mare, probabil, îndepărtase de pe ei rugina și negura vremii. Ședau pe soclu gata să-și ia

george cimpeanu

zborul într-o căutare fără sfîrșit. Era pretutindeni alta ordine și totuși altă de pustiu. Herma se întreba de unde rădăse frumusețea aceasta incremenită.

Pașii o duceau mecanic spre intrarea principala a Pensiunii.

Perdelele erau deschise și perdele albe străluciau în soare. Lemnăria fusese vopșită de curînd într-o culoare caldă, gălbuie. Băluștrada, alidată ruptă la mijloc, aluneca acum la atingerea emaliată, nouă. Becul de pe terasă lumina și la ora aceasta, desi era zăd, Mirată de cele văzute, Herma a intrat în casă. Nu se auzea nicidecum nici un zgomot, doar pașii ei limizi, pe covor. Pereti, pe care li stia oai, erau acum imbrăcați în coroane și tapetați. În intrarea pe coridor atîrnau perdele și franjuri bogate. Un colț care separa odaia ei și a Magdalenei era în întregime din oglinzi. Cîteva covorașe, întocuite, se aflau rînduite cu grijă pe o lăvăzie. Parchetul proaspăt ceruit scilpea inegal. Soarele pătrundea de pretutindeni în casă, sedimevindu-se parcă pe covor, pe canapele sau pe perete.

Umblînd de colo colo, Herma s-a trezit în fața ușii lui mister Artur. S-a lipit de zid, tremurînd. Era obsedată și o încerca frica. Într-o dată să se spargă. A deschis ușa brusc. Pușin a lipsit să nu strige. Se sperietse singură. În camera lui mister Artur nu era nimeni. Ceva oare pe care li făcea ușa și fereastra deschisă trecea prin ea, rece ca ghioța, umflînd perdelele. Patul fusese mutat în locul și fonețurului și lipsea un fotoliu. Pe pereteți nu mai era nici un tablou de-al ei, doar niște imitații ieftine după impresionisti. Herma încerca să-și aducă aminte ceva — orice — despre ea și despre mister Artur, dar îi era imposibil. Într-un searțar fusese odinioară o scrisoare pentru el. Scrisoarea, lată, era tot acolo. Așa de bine doșită, încît lui mister Artur îi era chiar cu nepuțință s-o găsească. Așadar n-o citise. O neliniște stranie punea stăpînire pe Herma și pe gîndurile ei. Herma era din ce în ce mai slabă. Camera lui mister Artur, gătită frumos, pareă aștepta mușafiri. Cine oare o împodobește? Cine? Și cine să fi fost mușafirul? Ea, Herma, sau altcineva?

Era convinsă că nu ea era cea așteptată de camera lui mister Artur. Nu o merit, zicea.

A ieșit pe coridor și a deschis ușa de la Alser Bengtsson. Biblioteca era goală. Pe masă se aflau cerneala și pana lui Alser, creioanele și tocurile pe care el le folosea — Ordinea și curățenia anunțau pe cineva care vine să lucreze; să scrie opere nemurtoare, să înobilizeze spiritul omeneșc. Herma regreta cu acest prilej necozurile pe care li le făcuse lui Alser

Bengtsson. Simțea înăd că răbdarea ei a ajuns la margine. Nu făcîndu-se armeni, de cînd venise, iar ordinea și singurătatea li zdrăcneau sermii. Amintirea o alarmau și nădărușe tumultuoase în memoria ei. Totul era un adevărat haos. Purta în ea frigi, îngheț și frica de singurătate.

Cînd a intrat în odaia Magdalenei picioarele li s-au răsucit cu totul. În aer plutea parca o umbră stranie pe care o făcea de sigur străpăria, blocînd soarele din afara ferestrei. Nu, mai nimic nu era schimbat aici. În culer atîrnau halatul și rochia de zi a Magdalenei. Cravata, teribilă și cravată, era tot în cui. Veiola arăta neastîmpărită pe masă, cu așup o noaptea intensă de lucru.

Unde o fi Magdalena înăd? Pentru că nu își putea lăchipi că odăia aceea ar fi putut suporta absența stăpînii casei. Cîmăra parca o chema necoștuit pe coridoarele Pensiunii, prin toate ungherile acestora. Și Herma exalta de îndemnul acela necoștuit și umbla cu dușul de cineva pe scriși și pe coridoare. Săltelele din camera lui Marcian și a lui Felicitas erau acoperite cu un covoraș. Se păsea pe ușa din saltele chiar o peredă. Patul lui Marcian și al lui Felicitas erau într-o permanentă așteptare Herma să li schimpe pe saltele, unul lângă altul, certîndu-se și umblîndu-se totuși. Cereurile de joanglerie și torțeze erau arîndate pe o masă lângă fereastră. Lapeșul doar plasa, trapezai, erau, posibil și cuți, aici atmosfera în între-gime aducea aminte de sa câmpior de la circul Kladki. Herma se gîndea la fuzoare lucru care li trezea amintirile și săltele înăd de-a lungul corido-rului. Lăstărea de curînd din ce în ce mai grăd. Obsedată peste sălteră cum era, Herma abea se mai ținea pe picioare. A vrut să intre în camera lui Carol Roci, dar aceasta era închisă. S-a abătut atunci din drum și a vrut să treacă pe lângă camera Fatimei.

Chipul îi era palid de neobișnuit. A schiș ochii, cuprînzîndu-i în palma obrăzilor și suspinînd. Într-o clipă adă odată în camera mister de toamnă. S-a ridicat și s-a dus la fereastra. În curtea încă nu era nimeni. Soarele cădea cald pe ea. În jurul Hermei izvoară căld pe încetare singurătate. Cîteva labouiri aduse de nu se știe cine de la mister Artur împodobeau pereti. Patul li era pregătît pentru odihnă. Nu se scosese și nu se adăogea nimic. Se instalase totuși o liniște care zdrăcește. O liniște care te zidea între pereti și de cîtu. Herma simțea că aerul nu-i mai ajunge și că cineva o urmărește ca un blestem, dar cine, se întreba, și de ce?

A ieșit din casă repede, strigînd în toate părțile:

— Magdalena! Mister Artur — Perpetua! Unde sînteți? Unde?

Nu-i răspundea însă decît ecoul. Ca o prelungire parca a neliniștii sale interioare, pe care Herma se străduia s-o îndăbușe.

În prezenta unui extrem de numeros public (aproape 300 de participanți!) și-a continuat lucrările **Cenaclu Revistei Lucașfăru**, ce și-a sărbătorit astfel și maturitatea celui de al doilea an de existență. În sedința de lucru au citit prozatorul Eugen Secoleanu (un fragment de roman) și poetul Dorin Tudoran. Deși stăruitor invitat, Ilie Constantin a refuzat să cointeze cele propuse, cu aceeași melancolică obstinație, altă de familiară nouă încoputul li-a aparținut lui Al. Paleologu pentru care este salutară în proza lui Eugen Secoleanu „critica socială făcută fără teamă”. De asemenea, Al. Paleologu li găsește pe același Secoleanu „asemănător cu Bulgăruș și Iuind ceva și de la Caragiale, ca sistem”.

Oprea Georgescu crede că proza este „un tot, la prima vedere mai mic, dar totuși rotund”. Tot ei se îndemna să nu mai „știm cu scriitorii în fața, acceptînd că-nceputul este valabil”. George Cimpeanu, vorbind despre „caracterul moral, fantezie românească” al prozatorului Secoleanu (romani) din care s-a cînt copios este prezent în „Cartea Românească”, pe asigură că „am are amie cu bătrînii, dar nici un-ă lăudă pe tineri”. Ca tot românul! Nicu Ionescu discutînd substanțiază întru-lui proces li aproape de maniera literaturii lui Ili și Petreov, pomovînd și cîte ceva din ce se știe bine ce „bazetele și decore”. Expunerea a apărut din să-și scrie Al. Paleologu („Nicu Ionescu e patina regi de România”). Nicu Ionescu „cu mîna pe inimă” ne-a convins însă că nu intervenția lui Adrian Păunescu („discuția proză, nu facem statistică”) a ucis firava polemicii. Dacă poezia nu-i spune mare lucru lui Corneliu Beldișanu, despre poeză crede că „a dovedit lipsa de profunzime”. Din nou Al. Paleologu

a marcat în cuvîntul său cîteva posibile coordonate ale proces și poeziei, afirmînd că „am are nici o importanță pentru fenomenul literar dacă niște realități sînt depășite sau nu” și a cerut acceptarea nu numai a „teoriei lui Ștefan” despre poezie și și proza lui. După Dorin Tudoran, Al. Paleologu crede că scriitorii poeziei „să și facă mare și aleasă frumusețe”. Dacă Anton Roman li vede pe Dorin Tudoran, Simionescu dintr-un „Jurnal Intelectual”, iar Dan Lăunescu li crede „un poet de așteptate talent”. Li Nicolae Brău Popescu, Eugen Secoleanu și amintitor „Lăstăreș”, al lui D. R. Popescu, Adrian Clava, foarte nervos, crede că fragmentele citite

sînt o „avere estetică-stilistică” pe care „am a putea accepta” pentru că „a depășit de la fine proză care să mă satisfacă pe mine”. Dorin Tudoran este, pentru același Amelican Clava „de valoare, alegorie și baroc și liric și de așup”.

Reprezentînd cenaclului „am a discutat partea reală”, Tudor Vasilescu este de acord cu proza „am aș publicată, dar nu e nici un rîd în ea”. Sigur că nu e! Tot Tudor Vasilescu este autorul acestei scosoci:

T.V.: „Literatura aceasta e prea intelectuală...”

Vox populi: „Pentru noi...”

T.V.: „Da, pentru democrație...”

Adrian Păunescu, îndemnînd sedința de lucru, arată că „trebuie să lădăm cu amănunțiu de așteptate, sustinute de un mare talent, în atare curajoză a realităților existente și rezistență” lucru ce se întîmplă și în proza lui Eugen Secoleanu. După Dorin Tudoran, din ale cărui versuri exemplifica, A-

drian Păunescu spune că „are un răz simț al melodiei lăuntrice”. Dorin Tudoran, „am lăunț pe absolut remarcabil, ce merită încurajare”.

A doua parte a seii a fost închisă cu ocură și emoție poetului **EUGEN JEBELEANU** și romancierului **MARIN PEDA**, despre care Adrian Păunescu spune în cuvîntul său de salut că „am onorăm cenaclu, așa cum ne onorează și tinerețea”. Primit cu îndelungate aplauze a citit din nou sa carte de poezii „Pentru Ieșii” (în care de aparține la „Cartea Românească”) Eugen Jebeleanu „are un mare bărbat care însemnă pentru noi un model poetic actual înalț ei și un spirit moral, un exemplu de demnitate artistică și cetățenească”. Închind această sărbătoare a literaturii române din seara de marți, 4 ianuarie, 1972, Marin Preda „poate marelui nostru prozator” a citit primul capitol din nou sa carte „Marele singurătate, premisă absolută pentru iubitorii prozei sale. Lectura fragmentului, făcută după spălările proaspăt cercetate de romancier, a fost subliniată de scriitorii participanți a întregii săli care a punctat lectura cu aplauzele în repetate rînduri. Seara aceasta, în care am fost contemporani — la modul strict — cu acești mari maeștri ai cuvîntului (cîntre altele se curvise să le mulțumim și pe această cale pentru toate rele închinare sufletului nostru), a fost cu altă mai veș cu alt un astfel de act de cultură, decît de prestigiu, viața noastră literară nu a mai răsucit în vremea din urmă. A fost de la începutul Geo Bogza, salutat călduros de Adrian Păunescu și de sală; Geo Bogza marior venerat al acestor sărbători început de an al Cenaclului revistei **Lucașfăru**.

Octavian STOICA

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

Geo Bogza, Alexandru Paleologu și Vasile Nicolescu în timpul lecțiilor din Cenaclu.

dria: Păunescu spune că „are un răz simț al melodiei lăuntrice”. Dorin Tudoran, „am lăunț pe absolut remarcabil, ce merită încurajare”.

A doua parte a seii a fost închisă cu ocură și emoție poetului **EUGEN JEBELEANU** și romancierului **MARIN PEDA**, despre care Adrian Păunescu spune în cuvîntul său de salut că „am onorăm cenaclu, așa cum ne onorează și tinerețea”. Primit cu îndelungate aplauze a citit din nou sa carte de poezii „Pentru Ieșii” (în care de aparține la „Cartea Românească”) Eugen Jebeleanu „are un mare bărbat care însemnă pentru noi un model poetic actual înalț ei și un spirit moral, un exemplu de demnitate artistică și cetățenească”. Închind această sărbătoare a literaturii române din seara de marți, 4 ianuarie, 1972, Marin Preda „poate marelui nostru prozator” a citit primul capitol din nou sa carte „Marele singurătate, premisă absolută pentru iubitorii prozei sale. Lectura fragmentului, făcută după spălările proaspăt cercetate de romancier, a fost subliniată de scriitorii participanți a întregii săli care a punctat lectura cu aplauzele în repetate rînduri. Seara aceasta, în care am fost contemporani — la modul strict — cu acești mari maeștri ai cuvîntului (cîntre altele se curvise să le mulțumim și pe această cale pentru toate rele închinare sufletului nostru), a fost cu altă mai veș cu alt un astfel de act de cultură, decît de prestigiu, viața noastră literară nu a mai răsucit în vremea din urmă. A fost de la începutul Geo Bogza, salutat călduros de Adrian Păunescu și de sală; Geo Bogza marior venerat al acestor sărbători început de an al Cenaclului revistei **Lucașfăru**.

Octavian STOICA

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

cu a fost

dorin tudoran

Liniște mai ales

E frig aici între două game oflite e liniște mai ales în acordul acesta perfect și mă strecoar prin lațul vreunui bemal gelos cînd florăreșele se duc la culcare murdare pe pupe de-așa polen și străzile au gurile pline de gumă arabică.

Presimțirea memoriei

Îți amintești bucuria ce se strecurase pe sub ciufulind pletele covorului nostru înfiat de curînd? (o cit de bine mă odihneam într-o pipă învelit cu lum dormeam cu genunchii strînși la gură arecum o vechi întăbare furată sau moștenită).

Lipsea un val

Lipsea un val și ne-am întors la galgata au fost destupate sticlele vechi sau umplut cîmile și-am băut voci groase de marinari și pipăi în timp ce pădurea își ștergea sudoarea de pe trunchiuri cu vulpi arginții nu lipsea nici unul dintre noi și blondele noastre brigantine așteptau liniștite cu pinzele strînse în cocur.

Ultimul turm

La turmă din urmă cîteva tinere armuri și-au pierdut cunoștința și armele s-au înroșit cînd nobilii cavaleri au rămas prea ușori în cămășile tainice de borangic luncind peste coii de pișă ochii doamnălor portelanuri albăstrie erau mai cu seamă de Sevrer mai cu seamă de Saxa mai cu seamă nimeni nu murise așa de frumos precum cavalerul acela cu braț răboșii și nătramă destrămată pe frunte ca o moarte jefuită din alpaca.

Prisos

Sînt cavalerul unei rase destrămate o pentru mine colul este prea abrupt voi mă iubii pentru virginea-mi vizieră sub care chipul meu e un prisos.

Vindută zi de toamnă

Vindută zi de toamnă ideea de-a fi cal s-a spart de o răbădă întemăind înconjur umbrelor și totu-mă în fracul cel nou în fracul de funingine adus chiar de la chelsea cum înegresc strășitul acestui anotimp.

Învelit de limba unui ciine

Noaptea umblu și string rugăciunile voastre înșugate sub biserici afirmate în crengile covorilor despre care spunăți că sînt aproape și sare zădă capul meu înconștat ca un buzdugan adormea învelit de limba unui

Noi, maghiarii din România, putem să fim liberi și demni numai împreună cu liberul și demnul popor român, cu România liberă și demnă

De vorbă cu Méliusz József

— Mai toate interviurile mele se preocupă de biografia celui căruiu mă adresez, nu doar de bibliografia lui. Vă rog să spuneți cite ceva despre dumneavoastră.

— Mai concret!

— Citeva momente cruciale ale existenței dumneavoastră!

— Păi cred că nașterea, într-o familie de mic burghez de funcționari ai Imperiului Austro-Ungar, mediu catolic, bigot naționalist și timpit; deci un copil inhibat care a crezut pin-la prima revoluție a lui că este și el timpit, deoarece tatăl lui i-a făcut conștient acest fapt, numindu-l — din momentul când a înțeles primul cuvânt omenesc — „timpit!” Tatăl meu a vrut ca eu să devin sau ofițer în armata austro-ungară...

— Numai acolo?

— Numai acolo. Și asta poate din instinct, deoarece acești ofițeri aveau renume mondial în privința timpeniei lor. Inșă, după ce revoluțiile care au încheiat primul război mondial și nașterea noilor state naționale, în bazinul dunărean, au terminat-o cu acești timpiti, tatăl meu a avut ideea fixă să devin cofetar.

— Spuneți-mi ce fel de cofetar, tot austro-ungar?

— Te rog, Adrian, să nu glumești cu mine, deoarece eu m-am răzbunat foarte serios pe tatăl meu și am trecut de la catolicism la protestantism, după care tatăl meu a spus: „poftim dovada, e timpit!” Și așa am ajuns să mă duc la Universitatea din Zürich și să mă înscriu la Facultatea de teologie, dar mai mult pentru filosofia teologică protestantă, existențialistă și dialectică.

În consecință am început să scriu poezii. A urmat Clujul, Berlinul, milităria la escorta regală din București, în anul Griviței — 1933.

— Și îl păzeai pe rege?

— Foarte puțin; nu m-au lăsat, fiindcă totuși am fost ungar, cum sint și astăzi. În schimb, am stat mult la Cafeneaua Corso unde l-am cunoscut pe Zaharia Stancu. Am și uitat să spun că între timp am devenit comunist, încă studiind teologia și filozofia.

M-a convertit, în Berlin, Ludwig Renn, teatrul lui Piscator și al lui Brecht. Acolo, la Berlin, la biblioteca maghiară, am descoperit pentru mine umanismul radical și revoluționar, unul dintre cele mai importante filoaane ale literaturii maghiare. Deci să mă împrietenescu Stancu, pe acele vremuri, n-a fost greu.

— Alt moment al vieții dumneavoastră?

— Am intrat în redacția „Korunk” de la Cluj, care avea un singur redactor — administrator — secretar — corespondent, Gaal Gabor. Eu aș fi fost al doilea, însă n-a trecut un an și se arată că dacă mai stau acolo, avind o poftă nebună, Gaal Gabor moare de foame.

Am trecut deci la un ziar democratic, la Brașov, „Brassoi Lapok”, unde am învățat gazetărie. Redactorul șef a început așa: „dămnule, ai să redactezi zilnic două pagini, cele din localitate, reportaj, publicistică, anunțuri, știri de stare civilă ș.a.m.d. Dar dimineața la ora 7 citești toate zărele în limbile pe care le știi și dacă te prind că n-ai citit și anunțurile dintr-un ziar din București sau Berlin, te dau afară!”

Cred că la zărele de azi această școală ar fi foarte necesară. Am avea gazetari mai buni.

Și a urmat literatura, gazetăria, căsătoria.

— Inchisoarea?

— Nu, în ciuda părerii tatălui meu, am fost mai șmecher și mai isteț și am reușit să nu cad pe mîna Siguranței în 1943.

— Când eu mă nașteam...

— N-a fost un an bun. Deci în 1943, aflind despre un plan de transportare în lagăr a celor dubioși, am cumpărat dosarul meu de la Șeful Siguranței, Ramneanșu Marius, prin fratele lui, avocat, pentru 40 000 lei în rate.

— Nu-mi dau seama ce însemna suma de 40 000 lei, atunci. Spuneți-mi cum se vindeau dosarele în vremea aceea? Scump?

— Nu știu, n-am aflat despre cazuri similare. Dar 40 000 lei însemna leașa pe un an a unui funcționar mediu.

Trebuie să spun că în dosarul Siguranței s-au găsit „dovezi” că sint agent al lui Horthy, spion englez și bolșevic.

— Alt moment, mai aproape de vremea noastră?

— În urma întrebării, nu vorbesc despre momentul '49 — '55, șase ani șterși din viața mea: Despre asta am să scriu încă o carte.

Tot ceea ce s-a petrecut în timpul mai apropiat este pentru mine o sinteză a vieții mele (am 63 de ani) fiindcă desigur în cadrul acestui roman-foleton pe care l-am povestit pînă aici, mai intră și faptul că am cunoscut oameni admirabili, spirite nobile: dacă aș înșira numele maghiare, cititorul român n-ar avea cum să-și creeze asociații de idei, necunoscînd aceste nume. Au fost, însă, au fost, spun, fiindcă majoritatea lor au murit, au fost scriitorii profunzi, sensibili, umani pe care dacă te-ai fi născut dragă Adrian, numai cu două decenii mai devreme, și dacă i-ai fi cunoscut, i-ai fi admirat și i-ai fi iubit cum cred că mă iubești pe mine și precum te iubesc eu pe tine.

Dar numele românilor le voi înșira și cititorul va rezona imediat. Pe lângă maghiari mi-au fost prieteni, precum se știe, Geo Bogza, uite acolo e fotografia lui; M.R.P., Ștefan Roll (Ghiță Dinu), Mihai Beniuc, George Macovescu (în jurna lui 1943 am stat împreună într-o casă de odihnă și cu fiinta extraordinară, prima lui soție Tereza Macovescu: era la Tîrnăuș de Sus; nu, nu, era iarnă; a fost toamnă. Stai că-a fost toamnă. Și-n casa aceea am surprins pe ofițeri germani, trimiși acolo la odihnă, ascultînd radioul englezesc și sovietic, în limba germană).

Pe urmă, după Eliberare, a urmat prietenia formidabilă cu Eugen Jebeleanu, cu Florica Jebeleanu, prietenia cu Cicerone Teodorescu, Radu Boureanu și cu un sfînt ieșit dintr-o icoană românească,

dintr-o icoană a umanității: Gala Galaction. Și întîlniri zguduitoare cu Bacovia, cetire a textelor noastre maghiare și române, la Grivița, în 1947, în fața ceferiștilor revoluționari, cu Gaal Gabor și cu Mihail Sadoveanu.

— Ce însemnă formula „timpul mai apropiat”?

— Cred că dumneata ai folosit-o întîi, gîndindu-te la ceea ce mă gîndesc și eu, cînd spunem „timpul mai apropiat”, a-nume ultimii 5—6 ani, de după Congresul al IX-lea, cînd ne-au fost deschise toate ferestrele și toate ușile, ca să năvălim cu strigătele noastre, cu durerile noastre, cu sinceritatea noastră, cu cre-

sibila întoarcere” de Marin Preda, promiteați tocmai o asemenea analiză.

— Da, toate țelurile umane și artistice, sociale și de etică sint absolut identice pentru toată literatura din țara noastră.

Ceea ce constituie exemplul extraordinar al literaturii române, din perioada despre care vorbim, este faptul că, da, conștiința românească liberă și umană se realizează astăzi cu caracteristici artistice și de conștiința socială cu totul noi — cu implicațiile cele mai profunde ale tradiției în lupta pentru o existență națională românească! —; asta este extraordinarul exemplu românesc pentru

tate putem să fim numai împreună cu liberul și demnul popor român, cu România liberă și demnă.

— Ce este șovinismul?

— Mi-ai luat mura din gură. Fiindcă, să nu fim utopiști sau idealisti-copilăroși! Cine ar crede că naționalismul, șovinismul ar putea să dispară prin ordin superior, greșete! Oamenii unei întregi țări, nu sint o armată.

Lîngă ei toți, care sint purtătorii celor mai nobile tradiții, mai sint unii purtători ai inumanității, ai urii, ai zeflemelei, ai conștiinței „superiorității”, ai înșimfării, înscrise în tablele de ceară ale sufletelor pe care istoria nu a scris numai idei înălțătoare, dar a și murdărit-o, a mințit-o cu sînge, a bombardat-o, a distrus bucăți întregi pe care, poate, a fost scris, odată, semnul soarelui și al iubirii.

— Tot în Luceafărul, Titus Popovici vorbea despre necesitatea ca scriitorii comunisti ai unei națiuni să fie, întîi de toate, preocupați de a arde cu fierul roșu relele colectivității din care vin. Și el și făcea asta. Care e poziția dvs., tovarășe Méliusz?

— În creația mea literară, — o, și aceea, iar între linioare, am uitat să spun că despre mine se scrie că în această „perioadă apropiată”, m-am maturizat definitiv și am devenit un scriitor care trebuie luat în seamă — poate fi găsit complexul permanent și cel mai chinător: oare noi, maghiarii, concepția, națională maghiară de dinainte de 1918, și după această dată, unde și prin ce am greșit față de alții? Titus Popovici în problema aceasta, ca român, are o poziție în fața căreia mă închin.

Eu cred că o conștiință națională contemporană și modernă, în această Europă de Est, nu poate fi creată fără momentul etic al autocriticii naționale.

Miticismul național — am văzut la ce catastrofe a dus, în istorie! — se ferește și respinge autocritica. Deci socot că articolele lui Titus Popovici din Luceafărul răspund direct la poziția mea privitoare la acest chin moral. Autocritica națională este o punte, o posibilitate de legături și mai profunde, de o nouă calitate, care are însemnătatea ei, mai mult decît literară.

— Cum se numește miticismul maghiar?

— Ca și în românește: izolaționism, subaprecierea celorlalte popoare și spiritualități, antisemitism, fascism. Un fenomen infantil pe care l-aș putea numi cu cuvintele tatălui meu: TÎMPENIE! Cu toate că eu, copil fiind, am fost un nevinovat; naționalismul, șovinismul, fascismul, antisemitismul, antiromânismul, antimaghiarismul, însă, nu au fost niciodată nevinovate, fiindcă au dus la crimă, nu numai în contra celui urît, dar și în contra existenței naționale proprii.

— Mărturișiți-mi, acum la sfîrșitul convorbirii, un vers românesc care vă obsedează!

— Mai multe. Petőfi, Ady, József Attila traduși în românește de Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc și astfel deveniți poezie românească.

Dar Bacovia, Bacovia, Bacovia... Și o ultimă frază: te rog, trimite tatălui meu în ceruri un exemplar din Luceafărul cu interviul dumitale, ca să se convingă că nu sint chiar timpit.

— Vă place Luceafărul?

— Altfel n-aș accepta să scriu direct românește (limbă în care scriu greu), în paginile lui.

- Tatăl meu a avut ideea fixă ca eu să devin cofetar.
- Am cumpărat dosarul meu, de la Șeful Siguranței, cu 40 000 lei, în rate.
- Ultimii 5—6 ani, cînd au fost deschise toate ferestrele și toate ușile, ca să năvălim cu strigătele noastre, cu durerile noastre, cu credința noastră!
- Conștiința românească, liberă și umană, este un extraordinar exemplu.
- România este pămîntul nostru natal, și fizic și spiritual.
- Niciodată apropierea dintre noi, scriitorii români și maghiari, n-a atins intensitatea ei de acum.
- Oare noi, maghiarii, concepția națională maghiară de dinainte de 1918, și după această dată, unde și prin ce am greșit față de alții?
- Bacovia, Bacovia, Bacovia...
- Trimite tatălui meu în ceruri un exemplar din Luceafărul, ca să se convingă că nu sint chiar timpit.

dința noastră, în posibilitatea și în realitatea că socialismul are o forță nemai-pomenită, anume de a realiza un umanism și o demnitate reală.

Cred că apropierea noastră omenească, sinceră, apropierea dintre noi, scriitorii români și maghiari, n-a atins niciodată intensitatea ei de acum, în întreaga istorie de 50 de ani a acestui fenomen.

— De ce?

— Fiindcă umanitatea noastră a ajuns la dimensiuni deloc comune, în urma faptului că am fost interesați, ca indivizi, ca națiuni și naționalitate, în cea mai mare măsură, în realizarea libertății socialiste, a literaturii.

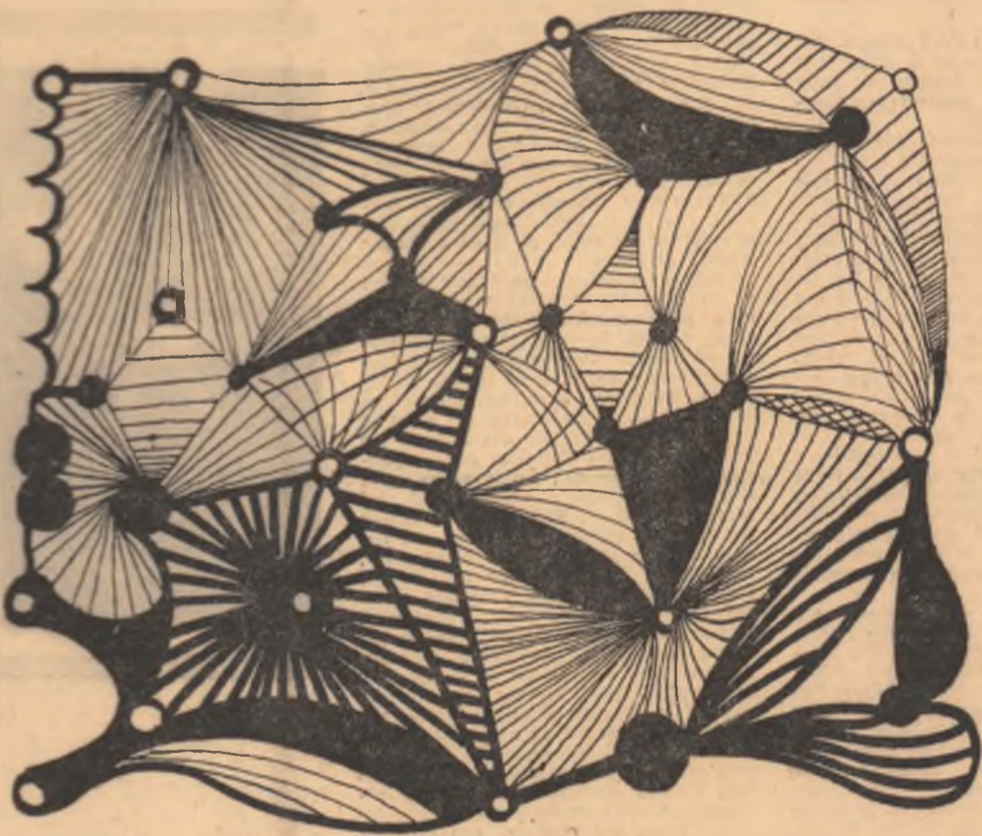
— Aș fi curios să știu dacă dvs. considerați că problemele literaturii maghiare din România sint aceleași cu ale întregii literaturi române. Vă reamintesc că, într-un amplu articol despre „Impo-

literatura maghiară din România, în sensul ca și ea să realizeze, în concepția ei, o conștiință maghiară — accentuat! din România, purtătoarea, n-am alt cuvînt decît, a caracteristicilor naționale ale acestei naționalități.

Această problemă știu că e atît de greu de înțeles.

— De cine?

— Este atît de greu de înțeles, cred, pur și simplu, de acei care nu cunosc fenomenul maghiar din România, așa cum noi — și nu sîntem puțini! — cunoaștem fenomenul românesc, specificul românesc. Ceea ce, de altfel, este firesc, deoarece noi vrem să trăim aceeași și nu în altă parte. România este pămîntul nostru natal, și fizic, și spiritual; sîntem pe deplin interesați în existența liberă și demnă a acestui stat al nostru. Fiindcă liberi și demni ca naționali-

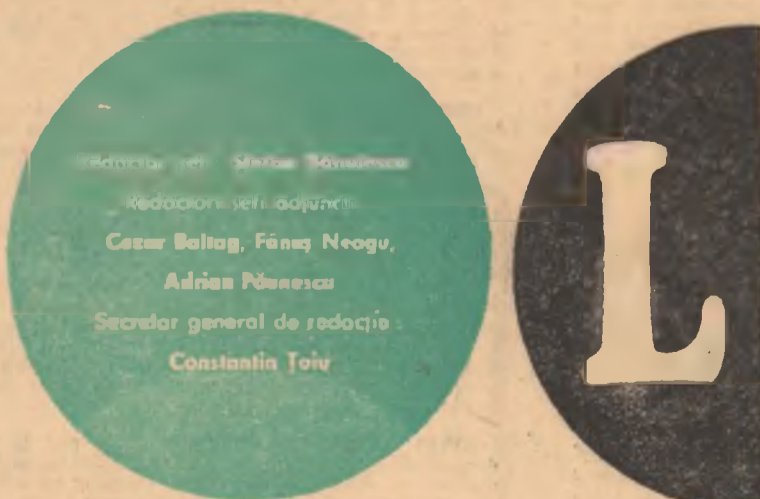

Desen de JOSÉ RECHLER

Adrian PAUNESCU

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel: 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ion